

MINISTERSTVO VNITRA
generální ředitelství
Hasičského záchranného sboru České republiky

KONCEPCE
ochrany obyvatelstva
do roku 2020 s výhledem do roku 2030

"Ochrana obyvatelstva je cíl"

Doc. Ing. Josef Janošec, CSc.

**Ministerstvo vnitra – generální ředitelství
Hasičského záchranného sboru České republiky**

**Koncepce ochrany obyvatelstva
do roku 2020 s výhledem do roku 2030**

PRAHA 2013

OBSAH

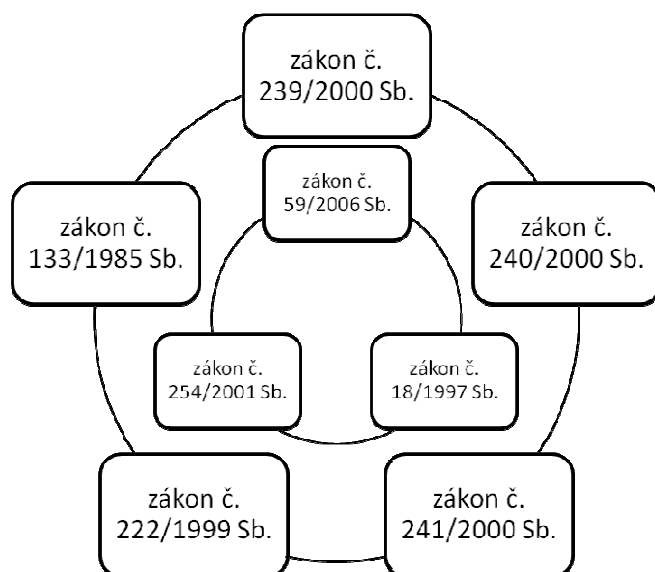
1. POSLÁNÍ A RÁMEC OCHRANY OBYVATELSTVA

Lidstvo bylo po celou dobu své existence ohrožováno celou řadou nebezpečí. Zprvu se jednalo zejména o živelní katastrofy, sociální, náboženské i etnické střety často přerůstající ve válečné konflikty. Později přibýly průmyslové havárie a s rozšiřováním moderních technologií se přidaly hrozby v podobě genetického inženýrství a biotechnologií. S postupující globalizací se ohrožení společnosti zvyšuje zejména s rostoucí snahou o maximalizaci zisku bez ohledu na udržitelný rozvoj území. Spolu s globalizací postupuje ruku v ruce i hrozba terorismu.

Po vyhodnocení možných dopadů uvedených rizik a hrozeb je patrné, že opatření, která budou snižovat tato nebezpečí a jejich případné následky jsou vlastně ochranou celé společnosti. Ochranu obyvatelstva je pak možné vnímat jako jeden ze základních pilířů systému bezpečnosti České republiky.

Bezpečnost státu je založena na principu zajištění bezpečnosti jednotlivce, k jehož úspěšnému uplatnění je nezbytné zajistit funkčnost dotčených orgánů státní správy a samosprávy, právnických a podnikajících fyzických osob a rozvíjení procesů a nástrojů, které slouží k posilování bezpečnosti a ochrany obyvatelstva.

Ochranu obyvatelstva již proto nelze nadále vysvětlovat a řešit jen jako plnění úkolů civilní ochrany, zejména varování, evakuaci, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva (ve vazbě na Ženevské úmluvy z 12. srpna 1949) a další opatření k zabezpečení ochrany života, zdraví a majetku, ve znění zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů.

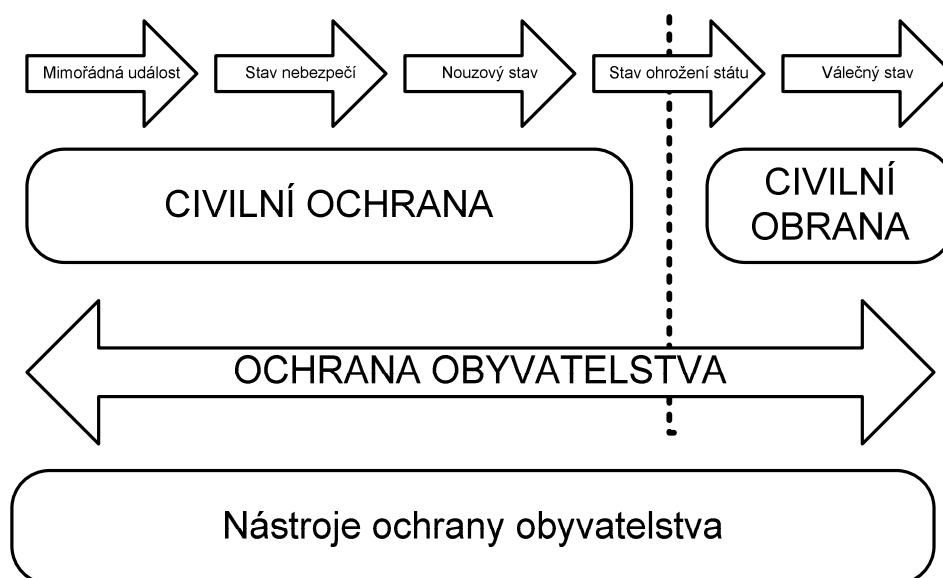

Obr. č. 1 – Základní právní rámec ochrany obyvatelstva

Autoři předkládané koncepce ochrany obyvatelstva proto vyhodnotili požadavky, které jsou kladeny na složky a subjekty řešící ochranu obyvatelstva z pohledu v současné době existujících nebezpečí a zpracovali koncepci ochrany obyvatelstva ve smyslu nového pohledu na její potřeby jako:

„Plnění úkolů v oblasti plánování, organizování a výkonu činností za účelem předcházení vzniku, zajištění připravenosti na mimořádné události a krizové stavy a jejich řešení; ochranou obyvatelstva je dále plnění úkolů civilní obrany (viz Ženevské úmluvy z 12. srpna 1949).“

Schematicky je možné vztah ochrany obyvatelstva, civilní ochrany a civilní obrany zobrazit následujícím způsobem.

Obr. č. 2 – Vztah ochrany obyvatelstva, civilní ochrany a civilní obrany

Z hlediska „životního“ cyklu mimořádné události (prevence – připravenost – řešení – obnova) se materiál zabývá zejména částmi prevence, připravenost a řešení a vytváří podmínky pro realizaci úkolů v části obnovy území po mimořádné události či krizové situaci. Problematika obnovy však spadá do působnosti zvláštního právního předpisu - zákona č. 12/2002 Sb., o státní pomoci při obnově území postiženého živelní nebo jinou pohromou a o změně zákona č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojišťovnictví), ve znění pozdějších předpisů, (zákon o státní pomoci při obnově území), ve znění pozdějších předpisů, a působnosti Ministerstva pro místní rozvoj a není prioritně realizována činností základních či ostatních složek integrovaného záchranného systému. Z časového hlediska byl vytvořen střednědobý dokument s horizontem plnění uvedených úkolů do šesti let (rok 2020), který ale obsahuje i dlouhodobé vize ochrany obyvatelstva s minimální platností do roku 2030.

S ohledem na širší problematiku ochrany obyvatelstva (jako multiresortní disciplíny) byl sestaven autorský kolektiv, který v sobě zahrnoval odborníky ze všech dotčených resortů (školských, zdravotnických, místního rozvoje, dopravy, obrany, vnitra, zahraničních věcí, zemědělství, životního prostředí, hmotných rezerv, jaderné bezpečnosti) a složek integrovaného záchranného systému.

2. ANALÝZA SOUČASNÉHO STAVU

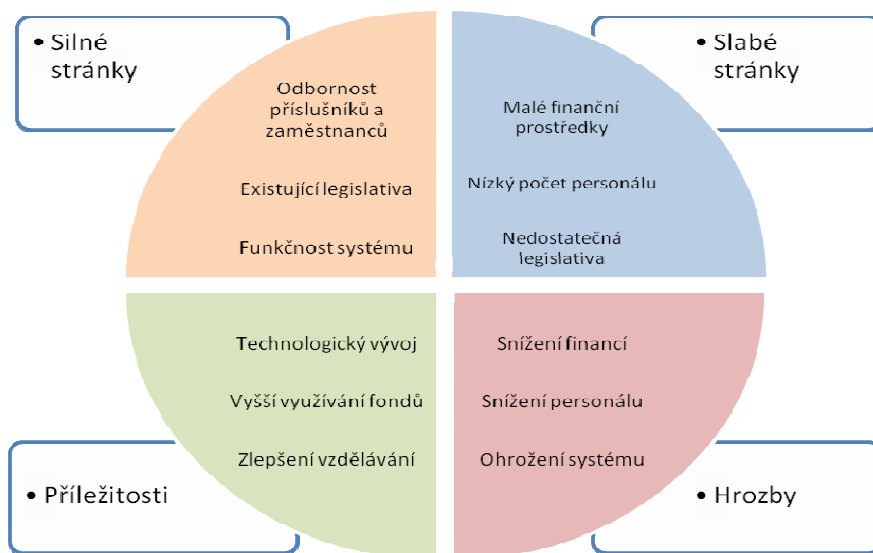
V rámci přípravných prací pro zpracování Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030 (dále jen „Koncepce“) byla zpracována strategická analýza významných oblastí ochrany obyvatelstva za využití metody SWOT. Posuzováno bylo následujících šest oblastí:

- síly,
- prostředky/věcné zdroje,
- úkoly ochrany obyvatelstva,
- krizové řízení,
- výchova a vzdělávání a
- věda, výzkum a inovace.

Pro každou oblast bylo odbornou pracovní skupinou identifikováno deset nejvýznamnějších silných a slabých stránek, příležitostí a hrozeb a provedena jejich prioritizace prostřednictvím párového porovnávání. Četnost výskytu jednotlivých faktorů byla komparována za pomoci Paretovy analýzy a graficky znázorněna tzv. Lorenzovou křivkou.

Pro další postup byly rozpracovány jen ty faktory, jejichž kumulovaný součet dosáhl minimálně 80% výsledného efektu, tj. ty, jejichž splněním bude pokryto alespoň 80% úkolů v rámci jednotlivých oblastí. Stanovením hodnoty vzájemného působení vybraných faktorů bylo získáno pořadí jejich důležitosti a vlivu na vývoj v jednotlivých oblastech.

Faktory nejčastěji se vyskytující a s nejvýznamnějším vlivem na vývoj jednotlivých oblastí jsou uvedeny v následujícím grafickém vyjádření.

Obr. č. 3 – Nejčastěji se vyskytující faktory v analýze

2.1 Síly

Síly představují základní stavební kámen systému ochrany obyvatelstva. Veškeré úkoly definované právními předpisy či koncepčními materiály jsou realizovány jednotlivými odpovědnými orgány. Jedná se zejména o složky integrovaného záchranného systému (základní a ostatní), orgány veřejné správy a nevládními neziskovými organizacemi. Celý systém je pak v neposlední řadě podpořen zapojením obyvatelstva formou „pracovní povinnosti“ a „pracovní výpomoci“ a dále potom institutem dobrovolnictví.

Pro efektivní využití dostupných sil je potřeba klást velký důraz zejména na jejich odbornou připravenost a akceschopnost. Současná právní úprava je však v oblasti využití nevládních neziskových organizací a dobrovolníků nedostatečná. Důraz je třeba položit na systém vytvoření podmínek pro zapojení těchto institutů do přípravy na mimořádné události a krizové situace a jejich řešení. Z dlouhodobého hlediska se jeví jako velmi zásadní problém podfinancování jednotlivých složek a jejich rychlá a neřízená personální obměna.

Do budoucna je potřeba se zaměřit na systém příjmu a výchovy příslušníků jednotlivých složek integrovaného záchranného systému a vytvoření adekvátních podmínek pro výkon služby.

Akceschopnost dostupných sil může být ohrožena privatizací jednotlivých stěžejních činností a v důsledku toho částečným rozpadem stávajícího systému poskytování pomoci.

Obr. č. 4 – Analýza oblasti „Síly“

2.2 Prostředky/věcné zdroje

Současná úroveň ekonomického zabezpečení značně omezuje možnosti obměny, pořizování, údržby a servisu prostředků/zdrojů potřebných pro plnění úkolů ochrany obyvatelstva. Ať se jedná o prvky nezbytné pro zajištění zpětného datového toku v rámci jednotného systému varování a informování nebo prostředků pro zabezpečení nouzového přežití obyvatelstva.

U používaného materiálu dochází k jeho poškození používáním a také morálnímu a fyzickému stárnutí. Podstatnou měrou se na současném stavu podepisuje tzv. skokové financování, které je vždy reakcí na nastalé mimořádné události nebo krizové situace, ale i odsouvání této problematiky do pozadí v důsledku potřeb, které dostanou vyšší prioritu.

Je potřeba využít silných stránek a příležitostí tohoto procesu, tedy:

- využít znalostí a zkušeností odborníků, kteří ještě v systému ochrany obyvatelstva zůstávají a
- zvýšit podíl zapojení právnických a podnikajících fyzických osob.

Nadále je třeba zajistit plánovité přidělování potřebného objemu finančních prostředků i využití všech dalších dostupných forem financování včetně strukturálních fondů. Odpovídající objem finančních prostředků umožní přilákat nové, odborně vzdělané pracovníky, více využívat moderních technologií a zvýšit kredit ochrany obyvatelstva u veřejnosti.

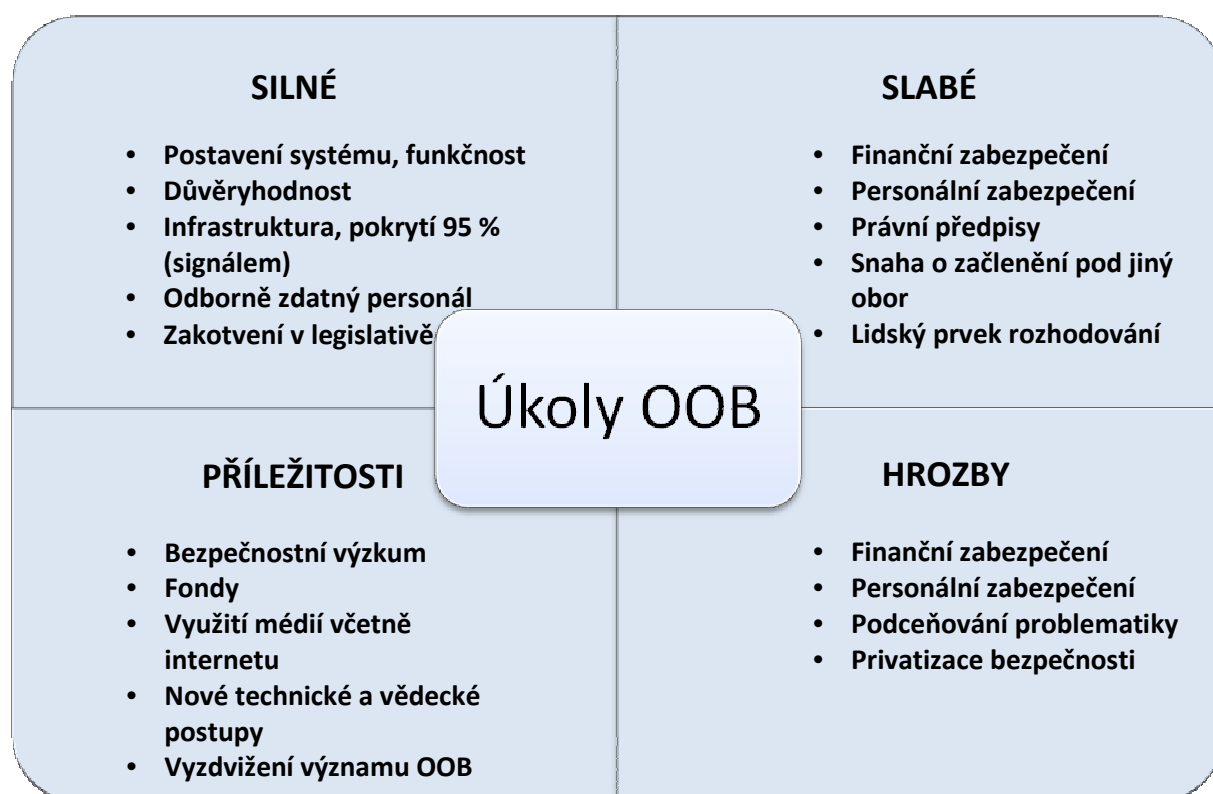
Obr. č. 5 – Analýza oblasti „Věcné zdroje/prostředky“

2.3 Úkoly ochrany obyvatelstva

Ochrana obyvatelstva je souhrn opatření, která napomáhají k zabezpečení ochrany života a zdraví lidí, majetku a životního prostředí. Úkoly ochrany obyvatelstva plní nejen složky integrovaného záchranného systému, ale svůj podíl na ní mají také orgány kraje, obce, právnické a podnikající fyzické osoby i samotní občané. Právě občané velmi často zapomínají, že mají spoluodpovědnost za ochranu života a zdraví jak svého, tak svých blízkých.

I když je ochrana obyvatelstva v současnosti stabilním systémem, který opakovaně potvrdil svoji funkčnost, je ohrožován restriktivními opatření vycházejícími z ekonomické situace a s tím souvisejícím snižováním počtu pracovníků. Také existující právní předpisy nevytvářejí potřebné prostředí pro jeho další rozvoj a pružné reagování na aktuální hrozby. Protože tento systém není rozvíjen, je jeho mediální obraz zkresleně podáván veřejnosti jako stagnující.

Proto je třeba plně využívat existujících možností a pokusit se o zkvalitnění právního prostředí, ze kterého ochrana obyvatelstva vychází, rozpracovat a využívat možnosti různých způsobů financování. Odpovídající objem finančních prostředků umožní přilákat nové, odborně vzdělané pracovníky, více využívat moderních technologií a zvýšit kredit ochrany obyvatelstva u veřejnosti.

Obr. č. 6 – Analýza oblasti „Úkoly ochrany obyvatelstva“

2.4 Krizové řízení

Systém krizového řízení, nastavený zákonem č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů, byl prakticky ověřen při řešení celé řady krizových situací. Zároveň byla jeho existence a další rozvoj podpořena celou řadou nelegislativních dokumentů (zejména Optimalizace současného bezpečnostního systému České republiky – schválena usnesením vlády č. 1214 ze dne 21. září 2005, ve znění usnesení vlády č. 7 ze dne 9. ledna 2008 a usnesení vlády č. 44 ze dne 16. ledna 2013). Pro řešení krizových situací jsou zpracovány speciální plánovací dokumenty (krizové plány, plány krizové připravenosti). Od roku 2011 byl systém krizového řízení rozšířen také o problematiku ochrany kritické infrastruktury.

Prakticky se však velmi často systém krizového řízení potýká s nedostatkem odborně vyškoleného a zkušeného personálu. V posledních několika letech se také výrazně projevuje určitý odklon od plánování řešení krizových situací na centrální úrovni. Jedná se zejména o neaktuálnost některých zpracovaných typových plánů či neřešení „nových“ hrozeb.

Možným řešením vzniklé situace je zvýšení důrazu v rámci systému vzdělávání (zejména na úrovni vysokých škol), užší provázání „teorie s praxí“ a také efektivnějším využívání dosažených výsledků bezpečnostního výzkumu. Zároveň bude potřeba revidovat přístup k řešení krizových situací na centrální úrovni a aktualizaci možných typů krizových situací.

Účinnou realizací výše uvedeného budou eliminovány možné hrozby v podobě nedostatků odborného personálu či rizika přebírání úkolů státní správy soukromými subjekty.

Obr. č. 7 – Analýza oblasti „Krizové řízení“

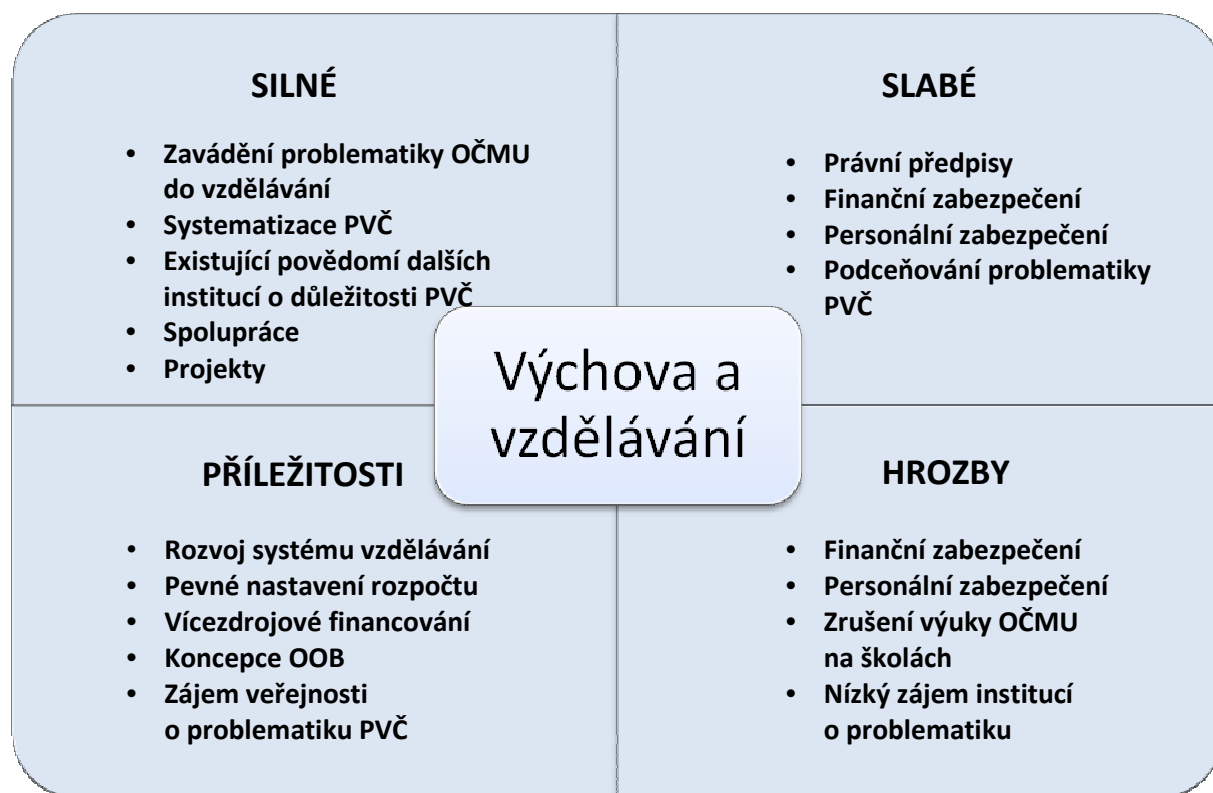
2.5 Výchova a vzdělávání

Výchova a vzdělávání je úzce vázána na začlenění problematiky ochrany obyvatelstva do systému vzdělávání na školách, který umožňuje dlouhodobě působit na jedince formou pravidelné a povinné výuky. Na školní vzdělávání jsou nadstavbově napojeny projekty vybraných institucí, které při realizaci těchto činností spolupracují. Jedná se zejména o základní složky integrovaného záchranného systému a nestátní neziskové organizace. Aby nedocházelo k duplicitnímu jednání, jsou od roku 2011 vyvíjeny snahy o systematizaci výchovy a vzdělávání.

Úroveň výchovy a vzdělávání v současné době nereflektuje na reálné hrozby a důsledky plynoucí z mimořádných událostí či krizových situací, kterých rok od roku přibývá, což se odráží i v přípravě odborníků. To je zapříčiněno především celospolečenským ekonomickým stavem, z toho se odvíjejícím snižováním počtu pracovníků, kteří se dané oblasti věnují a neodpovídajícím začleněním v právních předpisech.

Nejdůležitější příležitostí rozvoje výchovy a vzdělávání je především v dalším rozvíjení pravidelného vzdělávání na mateřských, základních a středních školách a zajištění stabilního financování, včetně rozpracování možností vícezdrojového financování. Dalšího posunu výchovy a vzdělávání lze dosáhnout optimalizací systému přípravy odborníků a ujednacením výuky na vysokých školách. Zaměřením na popularizaci výsledků činností lze dosáhnout většího zájmu veřejnosti a tím zlepšit postavení výchovy a vzdělávání ve společnosti.

Výchova a vzdělávání je ohrožena řadou vnějších vlivů. Mezi hlavní hrozby patří snižování finančních prostředků, snižování počtu personálu potřebného k zabezpečení činností a celkový náhled společnosti na tuto problematiku. Významným vlivem, který by zbrzdil vzdělávání a výchovu obyvatelstva, bylo zrušení výuky dané problematiky na školách.

Obr. č. 8 – Analýza oblasti „Výchova a vzdělávání“

2.6 Věda, výzkum a inovace

Výzkumná, vývojová a inovační podpora ochrany obyvatelstva je rozvíjena především v rámci bezpečnostního výzkumu České republiky, který má legislativní a koncepční oporu. Centrálním výzkumným pracovištěm v působnosti Ministerstva vnitra, zajišťujícím realizaci, organizaci a koordinaci výzkumné, vývojové a inovační podpory ochrany obyvatelstva je Institut ochrany obyvatelstva, který dále plní úkoly na úseku vzdělávací, informační a specializační činnosti.

Systém výzkumné, vývojové a inovační podpory ochrany obyvatelstva postrádá rozpracování personální politiky, obzvláště ve vztahu k zajištění kontinuity aktivit mezi výzkumnými pracovníky. Neexistuje bližší provázanost mezi aktéry výzkumné, vývojové a inovační podpory ochrany obyvatelstva, zejména mezi výzkumnými pracovišti, vysokoškolskými zařízeními a uživateli výsledků. Často opomíjenou je propagace a popularizace získaných výsledků.

Příležitostmi systému jsou především zefektivnění personální politiky prostřednictvím užší spolupráce s vysokými školami, tuzemskými i zahraničními subjekty činnými v předmětné oblasti a rozpracování možností fondového financování. Pro věcný rozvoj oblasti je možné efektivněji využít rostoucí variabilitu a komplexitu hrozeb.

Oblast výzkumné, vývojové a inovační podpory ochrany obyvatelstva je ohrožena řadou vnějších vlivů. Mezi ty významné lze zařadit snižování finančních prostředků a pokles úrovně vzdělanosti. Přehlížení bezpečnostního výzkumu odbornou veřejností stojící mimo tuto oblast a nekonceptní upřednostňování některých méně významných hrozeb jsou dalšími faktory, které je nutné zohlednit při hodnocení vnějšího prostředí.

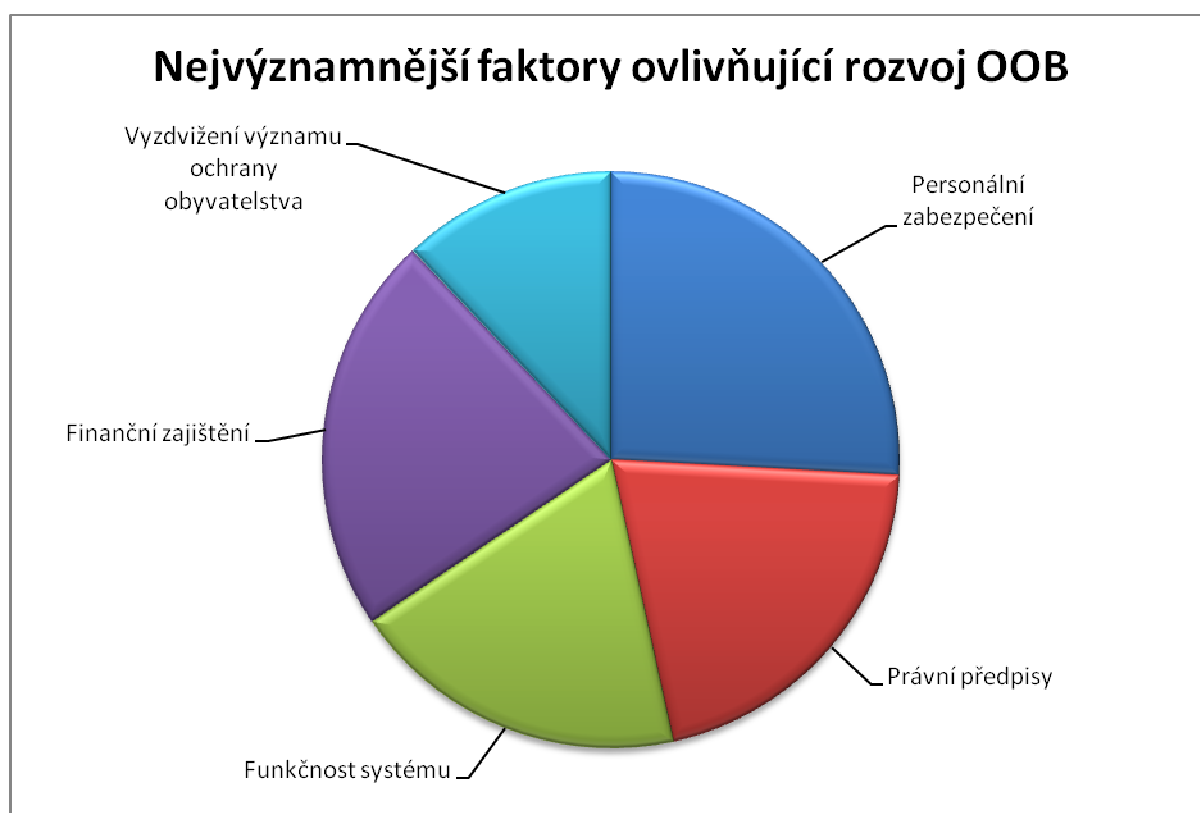
Obr. č. 9 – Analýza oblasti „Výzkum, vývoj a inovace“

2.7 Závěr analytické části

Faktory ve všech oblastech byly porovnány čtyřmi metodami, kterými byly získány následující strategie:

- Max - Max "Využití příležitostí,,
- Min - Max "Hledání příležitostí,,
- Max - Min "Konfrontace s hrozbami,,
- Min - Min "Vyhýbání se hrozbám,,

Ze získaných výsledků se vycházelo při zpracování návrhů jednotlivých priorit ochrany obyvatelstva a současně byly využity k rozpracování dílčích úkolů. Ty pak sloužily jako základ pro určování dalších postupů a směrů vývoje v jednotlivých oblastech.

Obr. č. 10 – Nejvýznamnější příčiny faktory ovlivňující rozvoj ochrany obyvatelstva

Z výše uvedeného je patrné, že zkvalitněním personálního zabezpečení, jak po stránce kvantitativní, tak kvalitativní, budou vytvořeny předpoklady pro rozvoj systému ochrany obyvatelstva. Personální zabezpečení však není jedinou příčinou ovlivňující rozvoj, ale je třeba, aby byl podepřen odpovídajícím finančním zajištěním a relevantními právními předpisy. Naplněním těchto předpokladů dojde ke zlepšení funkčnosti celého systému ochrany obyvatelstva a tím také k celkově pozitivnějšímu náhledu v očích veřejnosti.

Bez naplnění uvedených faktorů nemůže dojít k předpokládanému rozvoji systému ochrany obyvatelstva.

3. Strategické cíle a priority ochrany obyvatelstva do roku 2030

Koncepce vychází z identifikovaných bezpečnostních hrozeb specifikovaných v Bezpečnostní strategii ČR, schválené vládou dne 8. září 2011 usnesením č. 665 a v Harmonogramu přípravy a zpracování krizových plánů, schváleném Bezpečnostní radou státu dne 14. května 2002 usnesením č. 295. Při zpracování se také vycházelo z dalších koncepčních a strategických materiálů, například:

- Aktualizace státní energetické koncepce České republiky ze srpna 2012 (usnesení vlády č. 803 ze dne 8. listopadu 2012)
- Strategický rámec udržitelného rozvoje ČR (usnesení vlády č. 37 ze dne 11. ledna 2010)
- Politika územního rozvoje ČR (usnesení vlády č. 929 ze dne 20. července 2009)
- Národní priority orientovaného výzkumu, experimentálního vývoje a inovací (usnesení vlády č. 552 ze dne 19. července 2012)
- Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020 (usnesení vlády č. 165 ze dne 25. února 2008, ve znění usnesení vlády č. 859 ze dne 1. prosince 2010)
- Optimalizace bezpečnostního systému České republiky (usnesení vlády č. 1214 ze dne 21. září 2005, ve znění usnesení vlády č. 7 ze dne 9. ledna 2008 a usnesení vlády č. 44 ze dne 16. ledna 2013)
- Závěry analýzy bezpečnostního systému České republiky (usnesení vlády č. 1203 ze dne 1. prosince 2004)

Ze zahraničních strategických materiálů je možno jmenovat zejména:

- Global Trends: Alternative Worlds (2013): vydáno National Intelligence Council (USA) a
- Global Risks 2013 (eight edition): vydáno Světovým ekonomickým fórem

Dále bylo využito materiálů zpracovaných v rámci projektu „Trendy, rizika a scénáře bezpečnostního vývoje ve světě, Evropě a ČR – dopady na bezpečnostní politiku a bezpečnostní systém ČR“, Program bezpečnostního výzkumu České republiky v letech 2010–2015 (BV II/2 – VS), identifikační kód: VG20102013009, zpracovaných Střediskem bezpečnostní politiky.

Koncepce si klade za cíl jednoznačným způsobem rozpracovat vize a úkoly nastavené v základních strategických dokumentech a zajistit tak jejich implementaci a realizaci v souladu s usnesením vlády ČR ze dne 3. ledna 2001 č. 10 k návrhu Metodiky střednědobých koncepcí. Vize tohoto dokumentu byly rozpracovány v souladu s Metodikou přípravy veřejných strategií z 30. listopadu 2012 (veřejné, inteligentní, zodpovědné a efektivní).

Všechny nově definované strategické cíle směřují k zajištění základní funkce státu – zajištění bezpečnosti obyvatel, ochrany jejich života, zdraví a majetku. To vše v souladu s širší definicí ochrany obyvatelstva jako: „plnění úkolů v oblasti plánování, organizování a výkonu činností za účelem předcházení vzniku, zajištění připravenosti na mimořádné události a krizové stavy a jejich řešení; ochranou obyvatelstva je dále plnění úkolů civilní obrany podle Ženevských protokolů“. Autoři jsou si vědomi šíře dané problematiky a také vzali v úvahu dynamiku změn, jakou oblast bezpečnosti v posledních letech zaznamenala.

3.1 Vrcholové strategické cíle

- **Bezpečnost obyvatelstva:** je chápána jako kontinuální, nikdy nekončící, proces zdokonalování schopností a dovedností všech zainteresovaných složek. Cílem je zajistit dostatečnou míru bezpečí pro obyvatele státu a zároveň jim poskytnout dostatečné množství informací a návodů k aktivnímu zapojení se do procesu sebeochrany a vzdělávání. Systém musí být postaven na dostatečném povědomí o úkolech jednotlivých odpovědných orgánů, ale také sebe sama. Nedílnou součástí je pak širší zapojení subjektů soukromé sféry a jejich zainteresování do otázek bezpečnosti.
- **Nedělitelnost/Komplexnost:** bezpečnostní hrozby jsou příliš provázané a není možné řešit každou zvlášť pomocí jednoho odpovědného orgánu. Cílem je vytváření univerzálních nástrojů a postupů, které nám umožní efektivně využívat všechny dostupné síly a prostředky k rychlému zvládnutí nastalé krizové situace. A to nejen na úrovni České republiky, ale také aktivním zapojením do plánovacích struktur Evropské unie a NATO.
- **Udržitelnost:** všechny nastavené cíle a úkoly musí být plněny s ohledem na jejich dlouhodobou udržitelnost a efektivní začlenění do již existujícího systému. Cílem je vytvořit prostor pro smysluplnější vynakládání finančních prostředků z veřejných zdrojů a jejich přesné směřování do oblastí, kde jsou potřeba. Zároveň je potřeba zajistit dostatečné množství finančních prostředků nezbytných k zajištění akceschopnosti, obnovy, ale také dostatečné vzdělání.
- **Institucionálnost:** ochrana obyvatelstva představuje nezpochybnitelnou součást bezpečnostního systému České republiky, jehož základní funkcí je integrovat, koordinovat a řídit jednotlivé složky a pružně reagovat na vzniklé hrozby. Cílem je nastavit bezpečnostní systémy a jejich právní rámec tak, aby všechny zainteresované složky disponovaly dostatečným množstvím efektivních práv a nástrojů k jejich zvládnutí. Zároveň je potřeba revidovat a nově nastavit systém povinností tak, aby se všechny součásti bezpečnostního systému, včetně obyvatel a soukromých subjektů, na ochraně obyvatelstva aktivně podílely.

3.2 Strategické priority ochrany obyvatelstva

Pro splnění výše uvedených vrcholových strategických cílů a vizí v oblasti ochrany obyvatelstva, jejichž záměrem je zajištění trvalého a kvalitativně se zlepšujícího systému ochrany života, zdraví a majetku občanů, je nutno se zaměřit zejména na následující klíčové priority:

- I. Širší zapojení občanů do systému ochrany obyvatelstva cestou zvýšené sebeochrany za využití informací a znalostí získaných v rámci plošného a cíleného systému výchovy a přípravy.
- II. Širší zapojení právnických a podnikajících fyzických osob do přípravy na mimořádné události a krizové situace a jejich řešení cestou užší spolupráce s odpovědnými orgány veřejné správy a zvýšeným podílem na realizaci konkrétních úkolů u subjektů představujících zvýšené riziko pro své okolí.
- III. Zvýšení odolnosti a ochrany prvků kritické infrastruktury proti možným rizikům a zajištění širšího zapojení subjektů kritické infrastruktury do procesu přípravy na mimořádné události a krizové situace a jejich řešení.
- IV. Cílená podpora vědy, výzkumu a inovací s cílem blíže provázat teorií s praxí a zajištěním plošného využití dosažených výsledků v oblasti ochrany obyvatelstva a získaných poznatků v rámci systému vzdělávání a přípravy odborníků.
- V. Vyvážené a komplexně využitelné úkoly a nástroje ochrany obyvatelstva umožňující efektivní přípravu na mimořádné události a krizové situace a jejich řešení založené na přesně definovaném a zakotveném systému ochrany obyvatelstva.

Plnění jednotlivých priorit bude obsahem Zprávy o stavu ochrany obyvatelstva (schválenou vládou České republiky), která bude vydávána v pravidelných tříletých cyklech a bude obsahovat vyhodnocení stávající situace, zhodnocení jednotlivých úkolů z Koncepce, určení úkolů pro následující tříleté období, rozpracování těchto úkolů a stanovení termínů a gescí za jejich zpracování.

3.2.1 Širší zapojení občanů do systému ochrany obyvatelstva cestou zvýšené sebeochrany za využití informací a znalostí získaných v rámci plošného a cíleného systému výchovy a vzdělávání

Motiv

Optimalizovat a následně rozvinout stav výchovy a vzdělávání obyvatelstva tak, aby odpovídal aktuální identifikaci a dopadu hrozeb. Tím minimalizovat počet nepřípraveného obyvatelstva, což z dlouhodobého hlediska může přispět ke snižování ztrát na životech a zdraví osob, zvířat, majetku a životním prostředí, a tím snižovat finanční zátěž při samotném řešení mimořádných událostí a krizových situací. Tato příprava musí probíhat komplexně tak, aby každý jedinec dokázal adekvátně reagovat na mimořádné události a krizové situace. V návaznosti na to připravovat fundované odborníky v dané oblasti.

Cílový stav

Vytvořit systém výchovy a vzdělávání prostupující napříč všemi stupni veřejné správy, s větším zapojením soukromého sektoru i samotného obyvatelstva.

Systém by se měl skládat z následujících úrovní:

- odborníci zabývající se ochranou obyvatelstva a krizovým řízením,
- učitelé vyučující danou problematiku na školách,
- lektori realizující projekty preventivně výchovné činnosti,
- obyvatelstvo.

To znamená stanovit práva a povinnosti, pravidla, úkoly a role všech zainteresovaných subjektů, včetně role občana, založené na jeho vrozené touze po bezpečí, jenž ponese svůj díl odpovědnosti vůči sobě samému, svým blízkým a vůči státu. Tento systém bude podpořen právními předpisy a zároveň bude v souladu s metodickou činností státní správy. Funkčním systémem pak zvýšit úroveň znalostí obyvatelstva a odborníků.

Strategie do roku 2030

- vytvořit legislativní, administrativní, materiální a společenské podmínky pro kontinuální systém výchovy a vzdělávání obyvatelstva,
- zefektivnit a zkvalitnit vzdělávání odborníků v oblasti ochrany obyvatelstva a krizového řízení,
- systematizovat nabídku celoživotního vzdělávání v oblasti ochrany člověka za mimořádných událostí,
- stanovit podíl zapojení jednotlivých prvků veřejné správy do systému výchovy a vzdělávání obyvatelstva, včetně zvýšení aktivní účasti soukromých subjektů na samotné realizaci,
- podporovat projekty reagující na aktuální potřeby společnosti,
- stanovit podíl médií na výchově a vzdělávání.

Cílové hodnoty/ukazatele

- zpracovat analýzu zařazení tematiky ochrany obyvatelstva jako nedílné součásti výuky na mateřských, základních a středních školách v rámci předmětu obsahujícího bezpečnostní problematiku (dopravní výchova, první pomoc, obrana vlasti, ochrana člověka za mimořádných událostí),
- začlenit zásady sebeochrany a vzájemné pomoci při mimořádných událostech a krizových situacích do oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci,
- novelizovat právní předpisy tak, aby se vytyčily jasné mantinely pro aktivní zapojení orgánů veřejné správy a soukromých subjektů do výchovy a vzdělávání obyvatelstva,
- nastavit efektivní systém vzdělávání odborníků definovaný aktualizovanou koncepcí vzdělávání v oblasti krizového řízení.

Předpoklady pro dosažení cílového stavu

- zajištění dlouhodobě stabilního financování.
- přijetí a schválení potřebných právních předpisů,
- personální podpora pro plnění jednotlivých úkolů.

3.2.2 Širší zapojení právnických a podnikajících fyzických osob do přípravy na mimořádné události a krizové situace a jejich řešení cestou užší spolupráce s odpovědnými orgány veřejné správy a zvýšeným podílem na realizaci konkrétních úkolů u subjektů představujících zvýšené riziko pro své okolí

Motiv

Určené právnické a podnikající fyzické osoby by se měly aktivně podílet na minimalizaci rizik provozovaných objektů a nést odpovědnost za jejich bezpečný provoz. Širším zapojením určených právnických a podnikajících fyzických osob do přípravy na mimořádné události a krizové situace dojde ke snížení rizika vyplývajícího z jejich činnosti a k minimalizaci následků vzniklé mimořádné události a krizové situace (např. provozovatelé zařízení kategorie IV. podle zákona č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání atomové energie, provozovatelé zařízení do skupiny B podle zákona č. 59/2006 Sb., o prevenci závažných havárií a provozovatelé vodních děl I. kategorie podle zákona č. 254/2001 Sb., o vodách). Hlubší spolupráce mezi určenými právnickými a podnikajícími fyzickými osobami a orgány veřejné správy povede ke snížení rizika vzniku mimořádné události a krizové situace. Podíl ministerstev a jiných státních orgánů na úseku ochrany obyvatelstva by měl být realizován prostřednictvím nastavených pravidel, která zohlední potřeby ochrany obyvatelstva a kontrolu jejich dodržování.

Cílový stav

Stanovit proces určení právnických a podnikajících fyzických osob, jejichž povinností bude aktivní zapojení jak do realizace preventivních opatření, tak do likvidace následků případně vzniklé mimořádné události nebo krizové situace, a to nejen v důsledku provozování potenciálně nebezpečné činnosti, ale také z důvodu provozování objektu dotčeného požadavky ochrany obyvatelstva. Zejména pak zvýšit odpovědnost určených provozovatelů nebezpečných objektů a zařízení za bezpečný provoz a zdůraznit jejich podíl na zajištění ochrany obyvatelstva na daném území s využitím nově vytvořených norem a technických předpisů. Důraz bude položen zejména na využívání dostupných moderních technologií k objektivnímu a rychlému informování obyvatelstva o možných hrozbách, již vzniklých mimořádných událostech a krizových situacích i o doporučených postupech při jeho sebeochraně.

Cílem priority je určit množinu právnických a podnikajících fyzických osob, které budou povinny realizovat úkoly ochrany obyvatelstva a svým odpovědným přístupem jak v prostoru svého podnikání, tak i v prostoru, do kterého mohou zasáhnout účinky případné mimořádné události či krizové situace (zóny havarijního plánování, zóny ohrožení), která vznikla v souvislosti s jeho činností, snížit rozsah předpokládaných dopadů.

Strategie do roku 2030

- stanovit povinnosti a způsob zapojení určených právnických a podnikajících fyzických osob a orgánů veřejné správy jak do přípravy preventivních opatření, tak do likvidace následků případně vzniklé mimořádné události a krizové situace,
- v souladu s prioritou č. 1 zapojit určené právnické a podnikající fyzické osoby do systému výchovy a vzdělávání obyvatelstva,
- zapojit právnické a podnikající fyzické osoby do přípravy právních předpisů a technických norem.

Cílové hodnoty / ukazatele

- určit právnické a podnikající fyzické osoby, jejichž provoz či charakter podnikatelské činnosti potenciálně ohrožuje obyvatelstvo a udržitelný rozvoj území,
- navrhnout právní předpisy a technické normy pro realizaci výše uvedené strategie.

Předpoklady pro dosažení cílového stavu

- schválené právní předpisy a technické normy,
- dostatek odborného personálu pro plnění stanovených úkolů,
- ochota a vzájemný respekt mezi orgány státní správy a určenými právnickým a podnikajícími fyzickými osobami při aplikaci ustanovení právních předpisů a technických norem.

3.2.3 Zvýšení odolnosti a ochrany prvků kritické infrastruktury proti možným rizikům a zajištění širšího zapojení subjektů kritické infrastruktury do procesu přípravy na mimořádné události a krizové situace a jejich řešení

Motiv

Navázat na novelu krizového zákona, která nabyla účinnosti na počátku roku 2011 a zavedla do právního řádu České republiky problematiku kritické infrastruktury (proces určení prvků, stanovení práv a povinností subjektů, základy systému ochrany prvků kritické infrastruktury atd.). Tato novela představovala právní základ nezbytný pro zahájení procesu určování prvků kritické infrastruktury. Vzhledem k dosud nejasnému dalšímu postupu ze strany Evropské unie, je nezbytné systém ochrany kritické infrastruktury na úrovni České republiky dále rozvíjet a zdokonalovat. Zachovat řešení problematiky ochrany kritické infrastruktury na úrovni státní správy, jako jedné ze zásadních oblastí ochrany obyvatelstva.

Cílový stav

Vytvořit a právně ukotvit systém ochrany kritické infrastruktury, který bude vycházet z poznatků získaných v procesu určování prvků kritické infrastruktury a zpracování potřebných plánovacích dokumentů. Dále zohlednit výsledky bezpečnostního výzkumu získané při realizaci jednotlivých projektů zaměřených na další rozvoj konkrétních požadavků na ochranu prvků kritické infrastruktury. Vzhledem ke strategickému významu určených prvků kritické infrastruktury pro bezpečnost České republiky, je nezbytné jednoznačně stanovit dostatečná a vymahatelná pravidla pro realizaci konkrétních oblastí ochrany kritické infrastruktury (fyzická, kybernetická, personální atp.). Dále pak přizpůsobit systém efektivnější formě spolupráce mezi subjekty kritické infrastruktury a orgány státní správy a tím napomoci dalšímu rozvoji této nové oblasti.

Strategie do roku 2030

- revidovat odvětví kritické infrastruktury (např. doplnit problematiku kybernetické bezpečnosti) tak, aby jednoznačně odrážela aktuální a analyzované hrozby,
- aktualizovat stávající právní předpisy v souladu s požadavky v oblasti ochrany kritické infrastruktury a identifikovanými hrozbami,
- vytvořit sadu prováděcích právních předpisů nebo technických norem, které by dostatečným a závazným způsobem upravovaly problematiku ochrany kritické infrastruktury ve všech požadovaných oblastech (fyzická, kybernetická, personální, atp.) a tím zvýšily odolnost určených prvků kritické infrastruktury,
- zavést a prosadit povinný způsob efektivní výměny informací a zkušeností mezi orgány státní správy a subjekty kritické infrastruktury,
- zapojit v širším měřítku subjekty kritické infrastruktury do přípravy legislativních a metodických dokumentů a do systému výchovy a vzdělávání,
- analyzovat možné požadavky subjektů kritické infrastruktury na širší podporu ze strany státní správy,
- pravidelně informovat vládu a jednotlivé ústřední správní úřady o dění v oblasti kritické infrastruktury.

Cílové hodnoty / ukazatele

- prováděcí právní předpisy, standardy nebo technické normy pro jednotlivá odvětví kritické infrastruktury,
- platforma pro výměnu informací a zkušeností,
- novelizované nařízení vlády č. 432/2010 Sb., o kritériích pro určení prvků kritické infrastruktury,
- analýza potřeb dalšího rozvoje oblasti kritické infrastruktury

Předpoklady pro dosažení cílového stavu

- schválení požadovaných prováděcích právních předpisů, standardů nebo technických norem,
- dostatečná podpora pro rozvoj této problematiky ze strany ministerstev a jiných ústředních správních úřadů,
- ochota a vzájemný respekt mezi orgány státní správy a subjekty kritické infrastruktury k realizaci požadovaných úkolů a cílů.

3.2.4 Cílená podpora výzkumu, vývoje a inovací s důrazem na využívání dosažených výsledků v aplikační sféře a v rámci systému vzdělávání a přípravy odborníků.

Motiv

Zintenzivnit spolupráci mezi orgány státní správy, výzkumnými pracovišti, akademickou obcí a aplikační sférou a zvýšit tak využitelnost dosažených výsledků a podpořit adaptabilitu bezpečnostního systému ČR na narůstající variabilitu a komplexitu hrozeb.

Cílový stav

Zefektivnit využívání výstupů výzkumné, vývojové a inovační činnosti ve prospěch podpory ochrany obyvatelstva. Prostřednictvím diskuze mezi orgány státní správy, zástupci výzkumných pracovišť, akademické obce a aplikační sféry zajistit reálné směřování oblastí výzkumu.

Strategie do roku 2030

- podporovat společnou účast výzkumných pracovišť, akademické obce a aplikační sféry na realizaci výzkumných, vývojových a inovačních aktivit poplácávaných orgány státní správy,
- posilovat mezioborový přístup výzkumné, vývojové a inovační podpory ochrany obyvatelstva,
- zapojovat zástupce výzkumných pracovišť, akademické obce a aplikační sféry do pracovních skupin participujících na tvorbě strategických a koncepčních dokumentů v oblasti výzkumné, vývojové a inovační podpory ochrany obyvatelstva,
- iniciovat vytvoření společné komunikační platformy určené pro řešení věcné spolupráce mezi orgány státní správy, zástupci výzkumných pracovišť, akademické obce a aplikační sféry a podporovat její činnost,
- využívat možností fondového financování,
- zefektivnit propagaci výstupů výzkumné, vývojové a inovační činnosti a vzájemnou komunikaci mezi aktéry předmětné problematiky prostřednictvím odborného periodika a setkávání odborné veřejnosti na mezinárodní úrovni,
- provést analýzu objektivní reality ve vztahu k variabilitě a komplexitě hrozeb.

Cílové hodnoty / ukazatele

- vytvoření „odborného panelu“,
- vytvoření odborného periodika pro publikaci výstupů výzkumné, vývojové a inovační podpory ochrany obyvatelstva a mezinárodní konference,
- společné projekty,
- výstupy bezpečnostního výzkumu využívaných aplikační sférou,
- účast zástupců výzkumných pracovišť, akademické obce a aplikační sféry na tvorbě strategických dokumentů.

Předpoklady pro dosažení cílového stavu

- spolupráci mezi výzkumnými pracovišti, zástupci akademické obce a aplikační sféry zohlednit při přípravě průřezových programů bezpečnostního výzkumu,
- ochota ke spolupráci mezi výzkumnými pracovišti, akademickou obcí a aplikační sférou.

3.2.5 Vyvážené a komplexně využitelné úkoly a nástroje ochrany obyvatelstva umožňující efektivní přípravu na mimořádné události a krizové situace a jejich řešení založené na přesně definovaném a zakotveném systému ochrany obyvatelstva

Motiv

Stanovit materiální, technické, organizační a legislativní podmínky pro přípravu a realizaci opatření zaměřených do oblasti minimalizace rizika vzniku a rozsahu následků mimořádných událostí nebo krizových situací. Přizpůsobit stávající úkoly na rizika a hrozby a zvýšit připravenost systému ochrany obyvatelstva na řešení mimořádných událostí nebo krizových situací.

Cílový stav

Optimalizovat systém ochrany obyvatelstva, který bude schopen adekvátně reagovat jak na existující, tak na nově poznané (pojmenované, určené) hrozby s cílem být připraven na jejich odvrácení a minimalizaci z nich vyplývajících rizik. Řešit následky vzniklých mimořádných událostí a krizových situací s využitím standardních opatření a zvýšený důraz klást na sebeochranu obyvatelstva. Přitom vycházet z platné legislativy, existujících koncepčních a strategických materiálů, stejně tak jako ze základního dokumentu mezinárodního humanitárního práva – Ženevských úmluv. Nastavit systém spolupráce mezi orgány veřejné správy se soukromým sektorem s cílem zkvalitnění jednotlivých plánovacích dokumentů. Cílovým stavem rozhodně není přenos kompetencí a privatizace bezpečnostních činností.

Strategie do roku 2030

- vytvořit analýzu hrozeb pro území ČR využitelnou pro zpracování bezpečnostní dokumentace,
- vydefinovat jednotlivé úkoly ochrany obyvatelstva, nastavit jejich rozsah a obsah; formy a způsoby plnění těchto úkolů zakotvit v právních předpisech,
- aktualizovat právní předpisy a technické normy pro plnění úkolů v oblasti ochrany obyvatelstva, v případě potřeby zpracovat nové,
- posílit podíl nevládních neziskových organizací při plnění úkolů ochrany obyvatelstva pod koordinací Hasičského záchranného sboru České republiky,
- posílit roli jednotek sboru dobrovolných hasičů obcí při plnění úkolů ochrany obyvatelstva.

Cílové ukazatele / hodnoty

- analýza hrozeb pro území ČR,
- revize právních předpisů a jejich následná aktualizace,
- stanovení úkolů a směřování ochrany obyvatelstva vyplývajících z analýzy hrozeb a jejich zapracování do právních předpisů a technických norem,
- pravidelné vyhodnocování stavu a plnění úkolů ochrany obyvatelstva.

Předpoklady pro dosažení cílového stavu

- stabilní a dlouhodobé financování úkolů ochrany obyvatelstva,
- stabilizovaný odborný personál pro plnění úkolů,
- přijetí aktualizovaných právních předpisů a nových technických norem.

4. Koncepce rozvoje významných oblastí ochrany obyvatelstva

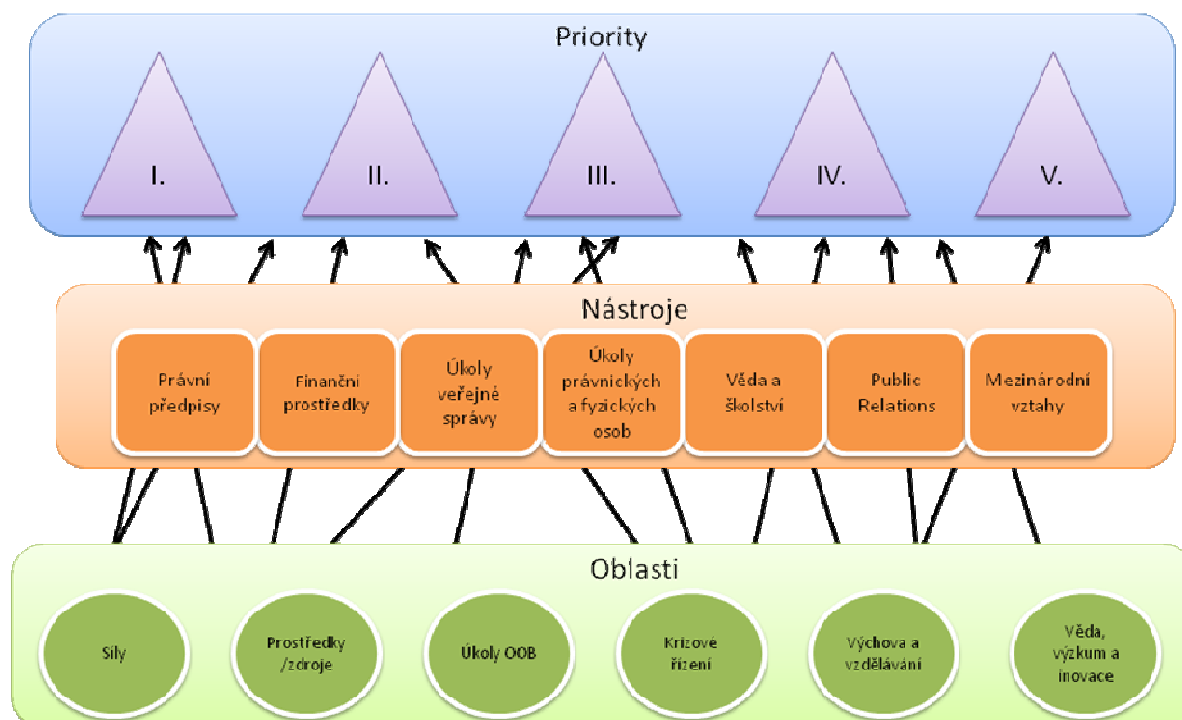
Pro účely zpracování Koncepce a k identifikaci nezbytných úkolů byl zvolen postup nastavení základních oblastí ochrany obyvatelstva, které jsou následně popsány prostřednictvím shodné sady nástrojů. Základními oblastmi ochrany obyvatelstva jsou:

- síly,
- prostředky/věcné zdroje,
- úkoly ochrany obyvatelstva,
- krizové řízení,
- výchova a vzdělávání a
- věda, výzkum a inovace.

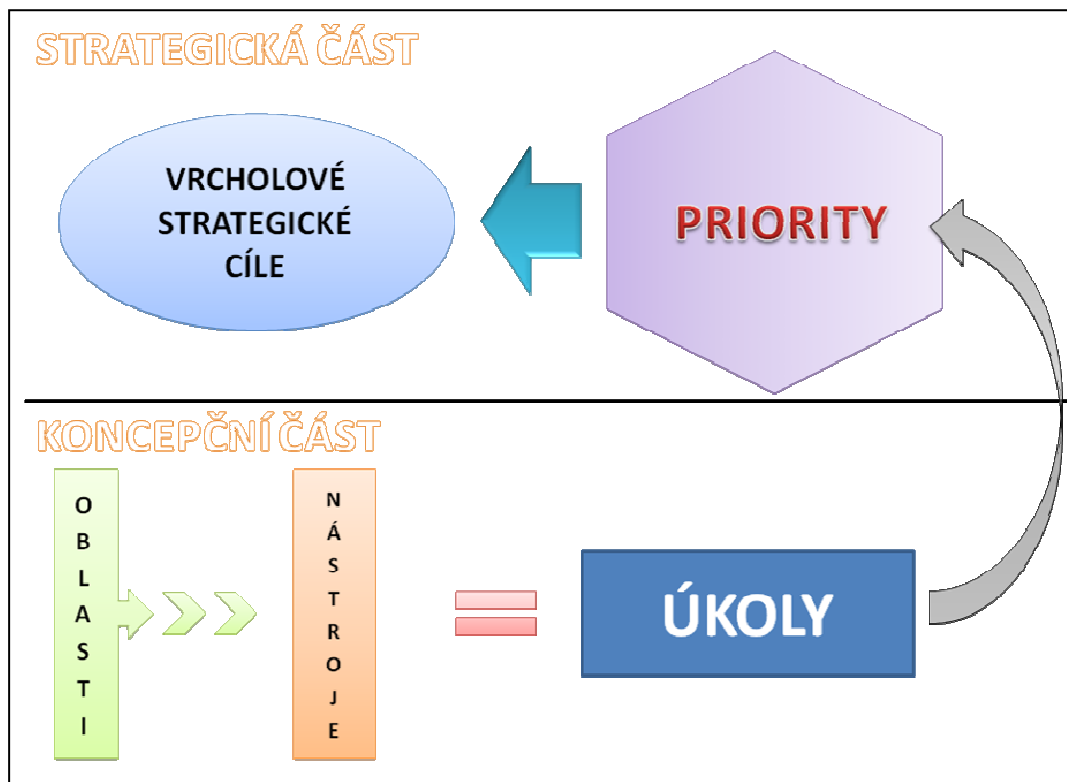
Každá z oblastí je pak detailně rozpracována prostřednictvím následujících nástrojů:

- právní předpisy,
- finanční prostředky,
- úkoly veřejné správy,
- úkoly právníků a fyzických osob,
- věda a školství,
- public relations a
- mezinárodní vztahy.

Výsledkem rozpracování a porovnání jednotlivých oblastí jsou pak identifikované úkoly, které jsou popsány v závěrečné části Koncepce a sledují naplňování vrcholových strategických cílů a priorit ochrany obyvatelstva. Pro zjednodušení je možné uvést následující obrázky:

Obr. č. 11 – Schéma vzájemných vazeb a vlivů

Obr. č. 12 – Zobrazení vzájemných vazeb jednotlivých částí Koncepce

4.1 Síly

Pro efektivní řešení mimořádných událostí a krizových situací je nezbytné disponovat dostatečným množstvím odborně vyškoleného personálu, který bude schopen svých znalostí aktivně využít za účelem minimalizace dopadů události. Stěžejní silami pro řešení mimořádných událostí a krizových situací jsou zejména:

- základní složky integrovaného záchranného systému,
- ostatní složky integrovaného záchranného systému,
- členové příslušných krizových štábů,
- nevládní neziskové organizace a
- dobrovolníci.

Činnost jednotlivých sil je možno rozdělit do nasazení v rámci následujících stupňů řízení:

- strategická (na úrovni krizového štábu),
- operační (na úrovni operačního a informačního střediska IZS) a
- taktická (na úrovni velitele zásahu).

Právní předpisy

Všechny základní složky integrovaného záchranného systému a část ostatních složek mají vlastní „složkové“ zákony, které vymezují zaměření jejich činnosti, úkoly, práva a povinnosti. Těmito právními předpisy jsou:

- zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 374/2011 Sb., o zdravotnické záchranné službě, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Činnost v rámci krizových štábů je pak definována krizovým zákonem. A prováděcím právním předpisem k němu a v neposlední řadě příslušnou směrnicí Ministerstva vnitra.

Z pohledu zapojení dobrovolníků je stěžejním právním předpisem zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě), ve znění pozdějších předpisů.

Současná právní úprava je až na některé drobnosti vyhovující a pokrývá potřeby řešení mimořádných událostí a krizových situací. Pozornost je třeba věnovat zejména praktické aplikaci zákonných ustanovení a využívání možností, které stávající systém nabízí. Určitá pozornost by do budoucna mohla být věnována zejména precizaci zapojení nevládních neziskových organizací a dobrovolníků do systému řešení mimořádných událostí nebo krizových situací. Jedná se zejména o vyřešení finančních kompenzací za dobrovolnickou činnost zaměstnance a vytvoření jednotného systému komunikace a výměny informací mezi složkami integrovaného záchranného systému, krizovými štáby a nevládními neziskovými organizacemi a dobrovolníky.

Finanční prostředky

Činnost jednotlivých složek integrovaného záchranného systému nebo členů krizových štábů je hrazena z vlastních rozpočtů orgánů veřejné správy. Všechny základní složky a nejdůležitější ostatní složky integrovaného záchranného systému (např. Armáda České republiky nebo obecní/městská policie) nemohou nárokovat žádné zvláštní finanční prostředky z titulu provádění záchranných a likvidačních prací v rámci integrovaného záchranného systému, protože tato činnost vyplývá z jejich poslání, které je definováno právními předpisy, jenž zároveň stanoví finanční zabezpečení této činnosti. U těch ostatních složek integrovaného záchranného systému, které nemají žádný zvláštní právní předpis, je jejich financování řešeno zejména formou dotací nebo ochotou Ministerstva vnitra, respektive krajů, za každý jejich zásah platit formou náhrady vynaložených nákladů.

Činnost nevládních neziskových organizací je odkázána na financování formou příspěvků a grantů, které jsou poskytovány z rozpočtových kapitol jednotlivých ministerstev a ústředních správních úřadů. Ministerstvo vnitra poskytuje ze své rozpočtové kapitoly finanční prostředky pro nevládní neziskové organizace nejen na úseku integrovaného záchranného systému, ale také krizového řízení a ochrany obyvatelstva.

Úkoly veřejné správy

Úkoly jednotlivých orgánů státní správy a samosprávy jsou definovány ve výše uvedených právních předpisech. V rámci systému ochrany obyvatelstva hrají stěžejní roli ministerstva a jiné ústřední správní úřady, orgány kraje (zejména hejtman a krajský úřad), orgány obce (zejména starosta a obecní úřad). Pro adekvátní řešení mimořádné události nebo krizové situace je pak nezbytná odpovídající akceschopnost integrovaného záchranného systému, která je závislá zejména na koordinační roli Hasičského záchranného sboru České republiky. Tato záležitost je realizována zejména prostřednictvím tzv. typových činností složek integrovaného záchranného systému pro společný zásah. Do budoucna se dá očekávat rozšíření počtu vydaných typových činností a to zejména s ohledem na řešení „nestandardních“ zásahů, u kterých není přesně stanoveno, jakým způsobem se postupuje.

Úkoly právnických a fyzických osob

Konkrétní úkoly právnických a fyzických osob jsou definovány ve výše uvedených právních předpisech. Jako důležitý institut využitelnosti schopností právnických a podnikajících osob je zejména povinnost poskytnutí osobní nebo věcné pomoci, případně možnost nařízení pracovní pomoci či pracovní výpomoci.

Velkou pozornost je nutné v rámci akceschopnosti věnovat širšímu zapojení nevládních neziskových organizací a dobrovolníků. Za celou dobu existence integrovaného záchranného systému se nepodařilo jednoznačným způsobem právně zakotvit povinnost zaměstnavatelů uvolňovat své zaměstnance pro výkon dobrovolnické činnosti. Už v předchozí koncepci bylo konstatováno, že tuto záležitost není možné řešit tzv. „pozitivní diskriminací“ zaměstnanců, která by je v rámci pracovního procesu znevýhodnila. Řešením je naopak motivace zaměstnavatelů, a to zejména formou daňových úlev za nepřítomnost zaměstnance z důvodu zapojení do provádění záchranných a likvidačních prací nebo dobrovolnické činnosti při mimořádné události nebo krizové situaci.

Věda a školství

V rámci vzdělávacích aktivit jednotlivých úrovní řízení je potřeba dbát na důkladné vysvětlování úkolů a povinností všech úrovní, jejich vzájemnou vazbu, místo a úlohu složek integrovaného záchranného systému, koordinační roli Hasičského záchranného sboru České republiky a využívání zpracovaných

typových činností. Velkou pozornost je potřeba věnovat praktické výuce odborného personálu složek integrovaného záchranného systému a orgánů veřejné správy a to zejména ve formě pravidelných kurzů a odborných způsobilostí. Problematika složek integrovaného záchranného systému při řešení mimořádných událostí a krizových situací, je součástí zpracovaných modulů k problematice bezpečnosti, které jsou určeny jako studijní materiál pro zaměstnance státní správy a samosprávy v rámci vzdělávání odborníků v krizovém řízení.

Určitým problémem v rámci systému vzdělávání představuje roztržitost a nekoordinovanost výuky budoucích odborníků na vysokých školách. Zároveň je potřeba zlepšit také „zpětnou vazbu“ praxe do vyučované teorie tak, aby byly studentům poskytovány vždy aktuální a moderní postupy v oblasti řešení mimořádných událostí a krizových situací.

Public Relations

Důvěra veřejnosti ve schopnosti složek integrovaného záchranného systému a obecně v činnosti orgánů odpovědných za řešení mimořádných událostí a krizových situací je dlouhodobě na vysoké úrovni. Důvodem je fakt, že zejména práce složek integrovaného záchranného systému je „prakticky vidět“ v každodenním životě. V této oblasti není potřeba žádných zásadních změn a zásahů do již fungujícího systému. Do následujícího období je potřeba pouze pokračovat v započatých činnostech a udržovat důvěru obyvatel na odpovídající úrovni.

Mezinárodní vztahy

Rozhodnutím Komise 2004/277/ES byla stanovena prováděcí pravidla k rozhodnutí Rady 2001/792/ES o vytvoření mechanismu Společenství na podporu zesílené spolupráci při asistenčních zásazích v oblasti civilní ochrany a byli jím zavedeny tzv. Moduly civilní ochrany. Tyto moduly byly prakticky využity při řešení celé řady mimořádných událostí a krizových situací nejen na území Evropské unie. Moduly civilní ochrany jsou jednotky vytvořené z vnitrostátních zdrojů jednoho nebo více členských států, které na základě dobrovolnosti představují příspěvek ke schopnosti rychlé reakce civilní ochrany. Evropská unie v současné době definovala následující druhy modulů:

- Modul pro vysokokapacitní odčerpávání,
- Modul pro čištění vody,
- Modul pro vyhledávání a záchranné práce ve městech ve středně těžkých podmínkách,
- Modul pro vyhledávání a záchranné práce ve městech v těžkých podmínkách,
- Modul pro letecké hašení lesních požárů s pomocí vrtulníků,
- Modul pro letecké hašení lesních požárů s pomocí letadel,
- Předsunutá zdravotnická jednotka,
- Předsunutá zdravotnická jednotka s chirurgií,
- Polní nemocnice,
- Letecká evakuace obětí katastrofy,
- Dočasné nouzové přístřeší,
- Chemická, biologická, radiologická a jaderná detekce a odběr vzorků (CBRN),
- Vyhledávání a záchranné práce v podmínkách CBRN,
- Pozemní hašení lesních požárů,
- Pozemní hašení lesních požárů s pomocí vozidel,

- Kontrola šíření povodní,
- Povodňové záchranné práce s pomocí člunů.

Česká republika v současné době nabízí prostřednictvím EU pro mezinárodní záchranné operace tyto moduly:

- 2x Modul pro vyhledávání a záchranné práce ve městech ve středně těžkých podmínkách (modul MUSAR),
- 1x Modul pro vyhledávání a záchranné práce ve městech v těžkých podmínkách (modul HUSAR),
- 1x velkokapacitní čerpání vody (modul HCP),
- 1x chemická, biologická, radiologická a nukleární detekce a odběr vzorků (modul CBRN),
- 1x povodňové záchranné práce s pomocí člunů (modul FRB),
- 1x předsunutá zdravotnická jednotka (modul AMP).

Do budoucna se předpokládá širší zapojení ČR do účasti v jednotlivých modulech civilní ochrany.

4.2 Prostředky/zdroje

Úspěšné zvládnutí a vyřešení mimořádné události nebo krizové situace není možné bez kvalitního materiálního a věcného vybavení. Z tohoto důvodu jsou složky integrovaného záchranného systému dlouhodobě vybavovány potřebnou technikou a materiálem. Prostředky/zdroje složek integrovaného záchranného systému jsou určeny pro „běžné“ mimořádné události a krizové situace. Pro potřeby využívání „speciálních“ prostředků/zdrojů jsou vytvářeny v systému hospodářských opatření pro krizové stavy tzv. pohotovostní zásoby. Za krizové situace se dále využívá zejména potenciál právnických a podnikajících fyzických osob nebo systém hmotných rezerv v majetku státu. Pro účely řešení vojenských krizových situací je možno využít systém hospodářské mobilizace.

Právní předpisy

Současný systém hospodářských opatření pro krizové stavy (definovaný zákonem č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy) představuje relativně samostatný systém, který je vzájemně propojen s ostatními prvky bezpečnostního systému ČR, a který má přesně vymezené místo a účel v oblasti přípravy a přijetí opatření po vyhlášení krizových stavů. Tento systém je možné podle zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému využít také pro provádění záchranných a likvidačních prací. Nastavený systém je funkční a vyhovující není potřeba jej žádným zásadním způsobem měnit či upravovat.

Finanční prostředky

Veškerá prostředky/zdroje jsou pořizovány z finančních prostředků jednotlivých kapitol státního rozpočtu (s výjimkou pořizování prostředků/zdrojů pro zdravotnickou záchrannou službu, která je zřizována krajem). Každý resort je pak odpovědný za pořizování prostředků pro síly spadající do jejich přímé působnosti. Specifickou roli v rámci pořizování prostředků/zdrojů zastává Správa státních hmotných rezerv, která vytváří zásoby průřezově pro podporu činnosti složek integrovaného záchranného systému, ochrany obyvatelstva a pro podporu výkonu státní správy. Tyto činnosti zajišťuje Správa státních hmotných rezerv v součinnosti s ostatními ústředními správními úřady v rámci procesu plánování civilních zdrojů k zajištění bezpečnosti České republiky. Přitom odborně příslušné ústřední správní úřady v rámci své gesce posuzují veškeré možnosti zajištění požadavků na věcné zdroje a teprve na tomto základě formulují optimalizované potřeby na vytvoření státních hmotných rezerv, které uplatňují v rámci plánovacího cyklu. Požadavky jsou následně projednány v bezpečnostních strukturách České republiky. Takto projednané potřeby realizuje Správa státních hmotných rezerv v rámci svého rozpočtu.

Základním dokumentem pro tvorbu státních hmotných rezerv a plánování finančních prostředků je Plán vytváření a udržování státních hmotných rezerv k zajištění bezpečnosti České republiky na příslušné dvouleté období. V oblasti nakládání s hmotnými rezervami je využíván systém ročního plánu obměn, nákupů a prodejů hmotných rezerv. Tento plán je sestavován s ohledem na vývoj cen na trhu a v případě prodejů také na schopnost trhu absorbovat nabízené komodity.

Finanční prostředky, získané odprodejem zrušených položek a nadlimitních zásob státních hmotných rezerv, jsou obdobně využívány pro doplnění nouzových zásob ropy, případně pro pořízení nových položek hmotných rezerv pro zajištění energetické, surovinové a potravinové bezpečnosti České republiky.

Pro účelné vynakládání finančních prostředků je nezbytné detailní plánování požadavků jednotlivých ministerstev a ústředních správních úřadů v souladu s analýzou možných hrozeb a pravděpodobností jejich vzniku.

Úkoly veřejné správy

Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy je koncepčně zpracován a provázán se zákonem o krizovém řízení a úkoly státní správy v oblasti hospodářských opatření pro krizové stavy jsou rozděleny do čtyř úrovní řízení:

- role a úkoly vlády,
- role a úkoly ministerstev a jiných ústředních správních úřadů a České národní banky,
- role a úkoly orgánů kraje a
- role a úkoly orgánů obce s rozšířenou působností.

Jednotlivé složky integrovaného záchranného systému se řídí speciálními právními předpisy, které obecně vymezují jejich postavení, úkoly, práva a povinnosti.

Jednotlivé úrovně jsou popsány odpovídajícím způsobem a v praktické realizaci se nevyskytují nedostatky. Systém je možné, po zkušenostech z řešení celé řady krizových situací, označit za funkční a vyhovující.

Za účelem efektivní výměny informací a zkušeností mezi orgány státní správy a samosprávy je vytvořen systém pravidelných porad umožňující na pracovní úrovni řešení aktuálních otázek v oblasti hospodářských opatření pro krizové stavy, ale i částečně oblasti krizového řízení.

Pozornost by se měla více věnovat vytvářeným informačním systémům pro podporu hospodářských opatření pro krizové stavy tak, aby měly i nadále odpovídající úroveň uživatelské podpory a byly nadále rozvíjeny. Určitý nedostatek informačních systémů je možné spatřovat v jejich uživatelské nepřívětivosti a složitosti. Do budoucna je potřeba přihlédnout k možným úpravám těchto informačních systémů a položit důraz na vytvoření technologických podmínek k zajištění jejich odolnosti a bezpečnosti.

Úkoly právnických a fyzických osob

Úkoly jsou definovány v rámci výše uvedených právních předpisů. Jako důležitý nástroj je možné jmenovat zejména povinnost právnických a fyzických osob poskytnout věcný prostředek potřebný k řešení krizové situace. Právníké a fyzické osoby jsou dále povinny poskytnout věcnou pomoc při řešení mimořádných událostí. Tento institut „poskytnutí věcných prostředků“ a „poskytnutí věcné pomoci“ se v praxi osvědčil jako účinný nástroj k odstranění následků mimořádné události nebo krizové situace.

Věda a školství

V rámci vzdělávacích aktivit jednotlivých úrovní řízení je potřeba dbát na důkladné vysvětlování úkolů a povinností všech úrovní, jejich vzájemnou vazbu, místo a úlohu Hasičského záchranného sboru České republiky (složek integrovaného záchranného systému) v systému hospodářských opatření pro krizové stavy. Problematika hospodářských opatření pro krizové stavy, ale také řešení mimořádných událostí a krizových situací, je součástí zpracovaných modulů k problematice bezpečnosti, které jsou určeny jako studijní materiál pro zaměstnance státní správy a samosprávy v rámci vzdělávání odborníků v krizovém řízení.

Public Relations

Vzhledem k charakteru této oblasti je kvalitní zajištění public relations velmi problematické a omezuje se prakticky na „pouhé“ ukázky techniky na různých veletrzích, výstavách nebo v rámci

cvičení. I přesto se v minulých letech výrazně rozšířily aktivity jednotlivých složek integrovaného záchranného systému v prezentaci a praktických ukázkách vlastní techniky, čímž bylo dosaženo širšího povědomí veřejnosti o vybavení a schopnostech těchto složek. Z evropského průzkumu na téma ochrana obyvatelstva (Special Eurobarometer 383) však stále vyplývá určitá obava veřejnosti z nedostatečného vybavení členských států Evropské unie potřebnými prostředky (zdroji). Jako určitá možnost se jeví vytvoření elektronického katalogu dostupných prostředků/zdrojů pro řešení mimořádných událostí a krizových situací, který by byl přístupný široké veřejnosti například prostřednictvím internetu.

Do budoucna bude dále nutné klást velký důraz na popularizaci činností v oblasti pořizování, skladování a využívání prostředků/zdrojů tak, aby se změnil současný náhled veřejnosti na tyto činnosti jako na pouhé skladování.

Mezinárodní vztahy

Pro účely řešení mimořádných událostí a krizových situací je možno využít také prostředků/zdrojů Evropské unie. Jedná se zejména o tzv. Moduly civilní ochrany a jejich technické vybavení. Vzhledem k výsledkům provedeného průzkumu na téma ochrana obyvatelstva (Special Eurobarometer 383) se dá do budoucna očekávat širší aktivita Evropské unie v oblasti soustředění jednotných prostředků/zdrojů a jejich nasazování pro řešení mimořádných událostí a krizových situací nejen na území Evropské unie. Koordinací nasazení těchto prostředků/zdrojů by byla pověřena přímo Evropská unie.

Obnova prostředků/zdrojů je řešena částečně prostřednictvím strukturálních fondů Evropské unie.

4.3 Úkoly ochrany obyvatelstva

Ochrana obyvatelstva představuje plnění úkolů v oblasti plánování, organizování a výkonu činností za účelem předcházení vzniku, zajištění připravenosti na mimořádné události a krizové stavy a jejich řešení; ochranou obyvatelstva je dále plnění úkolů civilní obrany. Jedná se tedy o plnění úkolů v souvislosti s ochranou života, zdraví, majetku a životního prostředí při mimořádných událostech a krizových situacích jak nevojenského, tak vojenského charakteru.

Plnění úkolů ochrany obyvatelstva za stavu ohrožení státu a válečného stavu se zásadně neliší od plnění úkolů za mírového stavu. Tyto jsou rozšířeny o specifické úkoly vyplývající z Ženevských úmluv z 12. srpna 1949 a k nim přijatých dodatkových protokolů. Další specifika pak vyplývají z operační přípravy státního území rozpracované resortem Ministerstva obrany.

Při plnění úkolů ochrany obyvatelstva a provádění záchranných a likvidačních prací za stavu ohrožení státu nebo válečného stavu se složky integrovaného záchranného systému řídí pokyny Ministerstva vnitra.

Právní předpisy

Ochrana obyvatelstva je legislativně řešena zákonem č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, který mimo jiné vymezuje působnost a pravomoc státních orgánů a orgánů územních samosprávných celků, práva a povinnosti právnických a fyzických osob při přípravě na mimořádné události a při záchranných a likvidačních pracích a při ochraně obyvatelstva před a po dobu vyhlášení krizových stavů. Zároveň zákon stanoví základní rozsah úkolů ochrany obyvatelstva, který je definován jako plnění úkolů civilní ochrany, zejména varování, evakuace, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva a další opatření k zabezpečení ochrany jeho života, zdraví a majetku. Současná definice však zdaleka neodráží všechny úkoly, které jsou v běžné praxi řešení mimořádných událostí a krizových situací realizovány. Jedná se například o problematiku informování obyvatelstva o vzniku mimořádné události či krizové situace nebo preventivně výchovnou činnost. Zákon velmi striktně vymezuje rozsah těchto úkolů, čímž je do budoucna velmi svazující a jeho využití v praxi je obtížnější. Jedná se o definici, která odráží hrozby konce 20. století a nebyla od doby přijetí tohoto zákona novelizována (stejně jako samotný zákon). Řešením je vytvoření takové definice ochrany obyvatelstva, která odstraní výše uvedené nedostatky a bude reflektovat současné trendy a bude zároveň natolik pružná, aby bylo její praktické využívání zajištěno na delší časové období bez nutnosti dodatečné novelizace.

Ze stejného důvodu bude nutné vypracovat nový prováděcí právní předpis, který nahradí stávající vyhlášku č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva. Tento předpis bude revidovat stávající úkoly ochrany obyvatelstva a zároveň popíše úkoly nové, které jsou již dnes prakticky realizovány. V rámci procesu zpracování bude nutné také zohlednit technologický vývoj a jeho praktické začlenění do stávajících úkolů ochrany obyvatelstva.

Kompetence a oprávnění orgánů státní správy je nutno rozšířit o kontrolní mechanismy u objektů představujících potenciální hrozbu pro své okolí (viz odstavec „úkoly veřejné správy a úkoly právnických a fyzických osob“) a vydefinovat sadu povinností pro provozovatele těchto subjektů k přípravě a realizaci vybraných úkolů ochrany obyvatelstva.

Armáda České republiky vyčleňuje své síly a prostředky pro integrovaný záchranný systém k provedení záchranných a likvidačních prací v rámci ostatních úkolů Armády České republiky podle zákona č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky.

Síly a prostředky Armády České republiky určené pro ochranu obyvatelstva a k provedení záchranných a likvidačních prací jsou uvedeny v Ústředním poplachovém plánu integrovaného záchranného systému na základě Rámcové dohody o spolupráci mezi Ministerstvem vnitra

a Ministerstvem obrany a Dohody o plánované pomoci na vyžádání uzavřené mezi Ministerstvem vnitra - generálním ředitelstvím Hasičského záchranného sboru České republiky a Ministerstvem obrany - Generálním štábem Armády České republiky.

Problematika plnění úkolů ochrany obyvatelstva za stavu ohrožení státu a válečného stavu a spolupráce jednotlivých odpovědných orgánů je v rámci právních předpisů popsána odpovídajícím způsobem. Dílčí nedostatky je nutno řešit na bázi metodických a plánovacích dokumentů.

Finanční prostředky

Pro ochranu obyvatelstva je dnes charakteristické, že je jeho rozvoj a financování řešeno jako důsledek vyhodnocení vzniklých mimořádných událostí či krizových situací, tedy skokově. Může tak dojít k tomu, že v období, kdy se nevyskytují žádné významné mimořádné události či krizové situace, je systém financování omezován. Restrikce v oblasti finančních prostředků se negativně projevují v systému plánování konkrétních úkolů a při jejich praktické realizaci. Z tohoto pohledu by bylo vhodné zafixovat systém finančních prostředků pevným procentem ve vazbě na hrubý domácí produkt. Dále je třeba klást důraz na posílení financování z mimorozpočtových zdrojů a efektivní využívání plánovaně pořizovaných věcných prostředků.

Plánování finančních prostředků pro potřebu řešení stavu ohrožení státu a válečného stavu probíhá podle zákonem definovaných postupů a není potřeba jej upravovat ani měnit.

Úkoly veřejné správy

Jednotlivé úkoly orgánů státní správy a samosprávy jsou uvedeny v právních předpisech a odrážejí praktickou zkušenost z řešení konkrétních mimořádných událostí a krizových situací. Problematika ochrany obyvatelstva je však u orgánů státní správy a samosprávy odsouvána do pozadí jinými, „aktuálními“ problémy. Chybí dostatečné povědomí o důležitosti a hloubce této problematiky, ale také o šíři možných dopadů a spoluodpovědnosti za jejich následky. Při řešení úkolů ochrany obyvatelstva na úrovni veřejné správy by mělo být postupováno podle hesla „těžko na cvičišti, lehce na bojišti“ to znamená klást zásadní důraz na procvičování realizace jednotlivých úkolů ochrany obyvatelstva a plnění zákonem stanovených úkolů jednotlivých odpovědných orgánů.

Dále je důležité prohloubit spolupráci se spolky, sdruženími a právníky a fyzickými osobami v obcích a více využívat jejich kapacity a možnosti a tím prakticky přiblížit realizaci jednotlivých úkolů ochrany obyvatelstva těm, kterých se budou bezprostředně dotýkat. Větší pozornost by měla být v území také věnována problematice zdravotně postižených osob a stárnoucí populaci.

V oblasti monitorování (např. hladinová čidla nebo čidla pro nebezpečné látky) se jeví jako účelné využít již existující infrastrukturu Hasičského záchranného sboru České republiky pro podporu činnosti ostatních ústředních správních úřadů v této oblasti a rozšířit ji o možnost přenosu důležitých informací z těchto čidel k odpovědným orgánům a tím včas informovat o hrozící mimořádné události.

Úkoly veřejné správy je třeba přizpůsobit konkrétnímu druhu ohrožení a stupni rizika v dané oblasti. Základem pro kvalitní přípravu plnění jednotlivých úkolů je zejména precizně zpracovaná plánovací dokumentace a analýza možných rizik a ohrožení na území kraje.

Vzhledem ke zkušenostem z řešení některých mimořádných událostí v minulých letech (nálezy nebezpečných chemických látek v obcích Chvaletice a Libčany, přívaly sněhu a riziko propadu střech, kontrola odkališť na riziko protržení hrází atp.) je potřeba umožnit orgánům státní správy vykonávat kontrolu u objektů s potenciálním rizikem vzniku mimořádné události. Zároveň je nezbytné dát Hasičskému záchrannému sboru České republiky pravomoc v takovýchto přesně vymezených případech (mimořádné úkoly Hasičského záchranného sboru České republiky) provést na místě zásah i v případě odůvodněného podezření na možný vznik mimořádné události.

Speciální kategorii ohrožení představují tzv. „měkké cíle“, které ve svých prostorech sdružují velké množství potenciálně ohroženého obyvatelstva (stadiony, obchodní centra, nádraží atp.). Orgány státní správy nedisponují dostatečným oprávněním komunikovat a dále metodicky řídit provozovatele těchto zařízení, aby byli povinni zajistit nezbytná opatření a úkoly ve vazbě na ochranu obyvatelstva. Řešením je vytvoření ekvivalentu státního požárního dozoru (popřípadě jeho rozšíření) na problematiku plnění úkolů ochrany obyvatelstva. Takovéto objekty je pak možné zařadit do kategorie objektů dotčených požadavky ochrany obyvatelstva.

Pro potřebu plnění úkolů ochrany obyvatelstva za stavu ohrožení státu a válečného stavu je potřeba metodicky dořešit záležitosti spojené s odvodním řízením osob plnících úkoly v oblasti ochrany obyvatelstva. Dále je nezbytné nastavit válečnou organizaci složek integrovaného záchranného systému (zejména Hasičského záchranného sboru České republiky), identifikovat složky a osoby nezbytné pro plnění úkolů ochrany obyvatelstva a tyto vyvázat z branné povinnosti, dořešit záležitosti zapojení příslušníků Armády České republiky do plnění úkolů ochrany obyvatelstva za války.

Plnění úkolů ochrany obyvatelstva se za mírového a válečného stavu zásadním způsobem neliší. Dochází pouze k obměně některých částí systému a předurčení konkrétních složek k plnění úkolů ochrany obyvatelstva. Realizace konkrétních úkolů ochrany obyvatelstva se prioritně plánuje za stavu ohrožení státu. V mírovém období se složky připravují po stránce legislativní a procesní.

Úkoly právnických a fyzických osob

Vývoj ve vyspělých zemích zcela jasně dokazuje, že efektivní způsob přípravy a její řešení je výchova a vzdělávání občanů k sebeochraně, uvědomění si podílu spoluodpovědnosti na systému bezpečnosti České republiky. Tato problematika by měla být v budoucnu řešena cestou nestátních neziskových organizací, zájmových sdružení koordinovaných orgány státní správy a zejména aktivnějším zapojením samotných občanů formou sebeochrany.

V souladu se závěry uvedenými v odstavci „úkoly veřejné správy“ je nezbytné vydefinovat okruh dotčených právnických a podnikajících fyzických osob, které provozují potenciálně nebezpečné zařízení, a vůči kterým je potřeba uplatnit sadu restriktivních opatření. Jedná se zejména o provozovatele:

- zařízení IV. kategorie podle zákona č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání atomové energie,
- zařízení zařazeného do skupiny B podle zákona č. 59/2006 Sb., o prevenci závažných havárií,
- vodních děl I. kategorie podle zákona č. 254/2001 Sb., o vodách,
- objektů s výskytem velkého množství obyvatelstva (např. nad 1000), které může být ohroženo v důsledku mimořádné události nebo krizové situace,
- objektů zařazených do kategorie „objekty dotčené požadavky ochrany obyvatelstva“ a
- další objekty a zařízení, které mohou povahou své činnosti způsobit vznik mimořádné události či krizové situace (na základě odůvodněného podezření).

Na základě zkušeností je nutné zvýšit odpovědnost určených provozovatelů nebezpečných objektů a zařízení za bezpečný provoz a zdůraznit jejich podíl na zajištění ochrany obyvatelstva na daném území s využitím nově vytvořených norem a technických předpisů. Důraz bude položen zejména na využívání dostupných moderních technologií k objektivnímu a rychlému informování obyvatelstva o možných hrozbách, již vzniklých mimořádných událostech a krizových situacích i o doporučených postupech při sebeochraně.

Věda a školství

Problematika ochrany obyvatelstva je vyučována v současnosti na cca 29 vysokých školách. Její výuka je roztržštěná a nesourodá a absolventi nejsou schopni přinést do praxe očekávanou přidanou hodnotu. Do budoucna je třeba prohloubit spolupráci s vysokým školstvím (v souladu s prioritou IV), přispět praktickými zkušenostmi odborníků do procesu vzdělávání a získat tak adekvátně odborně způsobilý personál.

Orgány státní správy by měly jednoznačně definovat požadavky pro oblast výzkumné činnosti a zadávání diplomových prací aby získané výsledky mohly být prakticky využity a byly pro ni přínosem.

Pro potřebu praktické realizace výchovy a vzdělávání je nezbytné propojit problematiku výuky ochrany obyvatelstva s přípravou občanů k obraně státu.

Public Relations

Rozsah úkolů ochrany obyvatelstva je velmi široký a jejich praktické představení veřejnosti velmi komplikované. Je třeba medializované výstupy a materiály ztvárnit tak, aby byly pro širokou veřejnost srozumitelné a pochopitelné. Pro odbornou veřejnost je pak třeba nalézt vhodný komunikační kanál (konference, periodikum), v rámci kterého by mohly být šířeny nové poznatky a závěry získané z realizací projektů v oblasti bezpečnostního výzkumu či zpracovaných bakalářských, diplomových a disertačních prací. Zároveň je třeba v obou případech využívat dostupné moderní technologie a prostředky, které jsou v dnešní době schopny oslovit široké masy lidí (např. internet, sociální sítě, „chytré“ mobilní telefony).

Při přípravě zveřejňovaných informací a materiálů je třeba zvažovat vhodnost způsobu prezentace i obsahu informací s ohledem např. na věk skupiny obyvatel, na kterou je cílena.

Mezinárodní vztahy

Problematika ochrany obyvatelstva je v rámci Evropské unie řešena Generálním ředitelstvím pro humanitární pomoc (DG ECHO) prostřednictvím dvou hlavních nástrojů, kterými jsou:

- humanitární pomoc a
- civilní ochrana.

Velká pozornost je kladena zejména na spolupráci s partnery - nevládní organizace, agentury OSN a mezinárodní organizace, jako je Mezinárodní výbor Červeného kříže a Mezinárodní federace Červeného kříže a Červeného půlměsíce.

Souhrnnou problematikou, která zahrnuje také ochranu obyvatelstva, se v rámci NATO nazývá civilní nouzové plánování. Účelem civilního nouzového plánování v NATO je koordinace národních plánovacích činností členských států za účelem zajištění nejefektivnějšího využití civilních zdrojů v rámci kolektivní podpory strategických cílů Aliance. Civilní nouzové plánování spadá do národní kompetence a civilní prostředky zůstávají v každé situaci pod národní kontrolou. Hlavní úkoly civilního nouzového plánování v NATO jsou vyjádřením základních bezpečnostních povinností Aliance a zahrnují civilní zabezpečení vojenských operací a operací v rámci reakce na krizové situace, podporu národních orgánů v civilních nouzových situacích a ochranu civilního obyvatelstva.

Česká republika se aktivně zapojuje do činnosti orgánů zabývajících se ochranou obyvatelstva v Evropské unii a NATO. Činnost těchto orgánů je však obecná a zaměřuje se na řešení jen některých oblastí (prevence chemických událostí, ochrana vod, lesní požáry atp.). S ohledem na historické kořeny je kladen velký důraz na spolupráci tzv. Visegrádské čtyřky, kde nejužší spolupráce je tradičně se Slovenskou republikou.

S ohledem na možnosti čerpání relevantních zkušeností je třeba prohloubit spolupráci o další konkrétní témata ochrany obyvatelstva se sousedními zeměmi. Příhraniční kraje by se měly snažit o navázání užší spolupráce s územními celky sousedního státu a o uzavření nebo prohloubení vzájemných smluv a dohod.

Pro účely dalšího vzdělávání odborníků v oblasti ochrany obyvatelstva by bylo vhodné rozšířit zapojení do existujících kurzů a tréninkových center Evropské unie a NATO (např. tréninkové centrum CBRN).

4.4 Krizové řízení

Krizové řízení představuje nezbytnou nadstavbu pro řešení narůstajících dopadů mimořádných událostí nebo jiného nebezpečí či narušení funkčnosti kritické infrastruktury, kdy již není možné nastalou situaci vyřešit prostřednictvím standardních postupů orgánů veřejné správy, složek integrovaného záchranného systému nebo soukromých subjektů. Krizová opatření, jako organizační nebo technické opatření pro řešení krizové situace, představují účinný nástroj pro využití nadstandardních postupů či sil a prostředků (např. prostřednictvím zásahu do základních lidských práv a svobod) a tím napomáhají k vyřešení krizové situace. Nedílnou součástí systému krizového řízení je od počátku roku 2011 také problematika ochrany kritické infrastruktury. Jedná se tedy o ucelený systém nástrojů, postupů, práv a povinností, které umožňují efektivním způsobem zvládnout krizovou situaci. V systému ochrany obyvatelstva představuje krizové řízení jeden ze stěžejních pilířů definující konkrétně využitelná opatření.

Dílčí návrhy na úpravy systému krizového řízení byly v minulosti prezentovány a schváleny v rámci:

- Optimalizace bezpečnostního systému České republiky (usnesení vlády č. 1214 ze dne 21. září 2005, ve znění usnesení vlády č. 7 ze dne 9. ledna 2008 a usnesení vlády č. 44 ze dne 16. ledna 2013) a
- Závěry analýzy bezpečnostního systému České republiky (usnesení vlády č. 1203 ze dne 1. prosince 2004).

Právní předpisy

Oblast krizového řízení je legislativně zakotvena od roku 2000. Stěžejním právním předpisem je zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů a příslušné prováděcí právní předpisy. Velmi často je také uváděn pojem „krizová legislativa“, jako soubor právních předpisů, který, kromě krizového zákona, zahrnuje také zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících předpisů, ve znění souvisejících předpisů. Tyto zákony jsou však zmiňovány v dalších oblastech koncepce.

Od roku 2011 je součástí krizového řízení také problematika ochrany kritické infrastruktury, která byla do právního řádu zapracována implementací Směrnice Rady 2008/114/ES ze dne 8. prosince 2008 o určování a označování evropských kritických infrastruktur a o posouzení potřeby zvýšit jejich ochranu. Právě kritická infrastruktura, zejména potom její ochrana, představuje možný budoucí potenciál pro další rozvoj systému krizového řízení. Novelou krizového zákona z roku 2010 byl zapracován systém kritické infrastruktury do krizového řízení, nastaven způsob určování prvků kritické infrastruktury a stanovena práva a povinnosti pro subjekty kritické infrastruktury. Za absenci je možné považovat nedostatek právní úpravy či neexistenci konkrétních závazných předpisů pro problematiku přesných způsobů a postupů ochrany prvků kritické infrastruktury ve všech zákonem definovaných odvětvích.

Finanční prostředky

Oblast krizového řízení je po stránce finančních prostředků definována ustanoveními krizového zákona (§ 25). Jedná se zejména o povinnost ministerstev a ústředních správních úřadů vyčleňovat ve svých rozpočtových kapitolách a povinnost krajů a obcí vyčleňovat ve svých rozpočtech na příslušný rok objem finančních prostředků potřebný k zajištění přípravy na krizové situace. Kraje a obce dále vyčleňují účelovou rezervu finančních prostředků na řešení krizových situací a odstraňování jejich následků. Na centrální úrovni dále navrhuje Ministerstvo financí (na návrh Ministerstva vnitra)

v rozpočtové kapitole Všeobecná pokladní správa účelovou rezervu finančních prostředků na řešení krizových situací. Výše této účelové rezervy činí 100 mil. Kč. Její využití na přecházení krizovým situacím je možné pouze ve vazbě na mimořádnou událost podle zákona o integrovaném záchranném systému.

Výše finančních prostředků na úrovni ministerstev a jiných ústředních správních úřadů a zejména na úrovni krajů a obcí není známa. Konkrétní výše je stanovována příslušnými orgány jednotlivých krajů a obcí rozdílným způsobem. Neexistuje jednotná, všeobecně využívaná, metodika či směrnice, která by stanovovala výši finančních prostředků, vyčleňovaných pro přípravu a řešení krizových situací. Takováto metodika (zpracovaná dotčenými ministerstvy, tedy Ministerstvem vnitra v součinnosti s Ministerstvem financí, nebo například v rámci bezpečnostního výzkumu třetí osobou, ale za podpory zmíněných resortů) by se jednoznačným způsobem měla odvíjet od zpracovaných analýz rizik na daném území a zohledňovat množství, charakter a předpokládané dopady konkrétních hrozeb.

Úkoly veřejné správy

Úkoly jsou dostatečným a transparentním způsobem popsány v rámci jednotlivých ustanovení krizového zákona. Tyto úkoly je možné rozdělit na několik vzájemně provázaných úrovní řízení:

- centrální: role vlády, ministerstev a jiných ústředních správních úřadů a České národní banky,
- krajskou: orgány kraje a další orgány s působností na území kraje (hasičský záchranný sbor kraje a Policie České republiky),
- obecní:
 - o orgány obce s rozšířenou působností a
 - o orgány obce.

Jednotlivé úrovně jsou popsány odpovídajícím způsobem a v praktické realizaci se nevyskytují nedostatky. Systém je možné, po zkušenostech z řešení celé řady krizových situací, označit za funkční a vyhovující. V rámci osvětové činnosti a vzdělávacích aktivit jednotlivých úrovní řízení je potřeba dbát na důkladné vysvětlování úkolů a povinností všech úrovní, jejich vzájemnou vazbu, místo a úlohu Hasičského záchranného sboru České republiky v tomto systému a podobně. Vzhledem k rozsáhlé spolupráci orgánů státní správy a samosprávy při přípravě na krizové situace a jejich řešení by bylo vhodné vytvořit systém umožňující pravidelnou výměnu informací a zkušeností, a na pracovní úrovni efektivním způsobem řešit aktuální otázky v oblasti krizového řízení.

Pozornost by se měla věnovat také postavení a úkolům bezpečnostních rad a krizových štábů na úrovni krajů a obcí s rozšířenou působností. Určitý, dílčí, nedostatek je možné spatřovat v neexistenci jednotného metodického uchopení krizových štábů; ministerstev a jiných ústředních správních úřadů.

Do budoucna je potřeba přihlédnout k možným úpravám zejména v oblasti ochrany kritické infrastruktury a jednoznačným způsobem vydefinovat roli jednotlivých ústředních správních úřadů majících gesci za některé z odvětví kritické infrastruktury.

Úkoly právnických a fyzických osob

Obdobně jako úkoly orgánů veřejné správy, jsou také úkoly soukromých subjektů a fyzických osob popsány v rámci krizové legislativy odpovídajícím způsobem. Úkoly právnických osob jsou popsány v rámci ustanovení § 29 a úkoly fyzických osob v rámci § 31 krizového zákona. Řešení krizových situací je postaveno na možnosti zásahu do základních práv a svobod a dále na využití „nadstandardních“ sil a prostředků. Zkušenosti však ukazují, že v rámci krizových plánů krajů a krizových plánů obcí s rozšířenou působností není věnována dostatečná pozornost širšímu zapojení konkrétních soukromých subjektů do řešení krizových situací. Toto je řešeno pouze v rámci systému nouzového hospodářství. Je tomu tak i přesto, že krizový zákon obsahuje řadu možností, jak

soukromé subjekty do systému krizového řízení efektivně zapojit. S plánovaným způsobem úkolování občanů se v rámci řešení krizové situace nepočítá. Zapojení občanů bývá řešeno ad hoc podle konkrétní krizové situace a v návaznosti na rozsah konkrétních požadavků příslušného krizového štábu.

Nově byly v krizovém zákoně definovány také úkoly subjektů kritické infrastruktury (§ 29a). Zde je potřeba, v souladu se závěry uvedenými v nástroji „legislativa“, připravit a implementovat takové kroky, které umožní důraznější prosazování a kontrolu využívání konkrétních postupů a návodů pro ochranu prvků kritické infrastruktury v celé její šíři napříč všemi definovanými odvětvími.

Věda a školství

V systému krizového řízení je věnována pozornost vzdělávání odborníků (dle Koncepce vzdělávání v oblasti krizového řízení). K tomuto účelu je zpracována celá řada modulů a materiálů. Do budoucna je potřeba věnovat velkou pozornost aktualizaci těchto dokumentů a jejich distribuci dotčeným subjektům. Dlouhodobým cílem, v souladu se závěry uvedenými v oblasti „výchova a vzdělávání“, je analyzování potřeby vytvoření povinných předmětů na základních a středních školách nebo jiného obdobného způsobu pravidelné výuky a systematické působení na lektory a odborníky tak, aby byla zajištěna dostatečná penetrace a pochopení předávaných informací.

Public Relations

Problematické veřejné prezentace dosažených výsledků a zpracovaných materiálů je v bezpečnostním systému České republiky věnována pouze okrajová pozornost. Neexistuje žádná koncepce, či ucelený postup nebo manuál, proto jak postupovat v případě, kdy je potřeba dosažené výsledky a závěry prezentovat široké veřejnosti. Této problematice je nutné věnovat v následujících obdobích dostatečnou pozornost. V rámci krizového řízení je zpracována řada zajímavých materiálů, které by byly využitelné, jak v rámci orgánů veřejné správy, tak u soukromých subjektů či občanů. Řešením by mohlo být vytvoření jednoduchých webových aplikací či aplikací pro tzv. chytré telefony, které by obsahovaly souhrny činností a úkolů, které mohou cílové skupině napomoci při přípravě na mimořádné události a krizové situace a jejich řešení.

Mezinárodní vztahy

Krizové situace mohou svým charakterem a rozsahem přerůst nad možnosti jednotlivých suverénních států. Důležitým aspektem může být i projev solidarity vyjádřený poskytnutím pomoci ostatními státy při krizových situacích. Velmi důležitou roli sehrává také výměna informací. Členství České republiky v rámci mezinárodních organizací (např. Evropská unie a NATO) není pro problematiku krizového řízení příliš svazující či limitující. Stávající činnosti se v mezinárodních organizacích dotýkají spíše obecných principů výměny informací či řešení mimořádných událostí. Jedinou významnou oblastí pro řešení rozsáhlých krizových situací je problematika humanitární pomoci, která je podrobně popsána v rámci oblasti „úkoly ochrany obyvatelstva“. V současné době je jediným styčným bodem v oblasti plánování mezi Českou republikou a NATO pouze systém NCRS (NATO Crisis Response System), který je však pouze doporučující a je v České republice implementován v rámci systému NSRK (Národní Systém Reakce na Krize). Pozornost by měla být věnována zejména přípravě na vojenské krizové situace a řešení tzv. mírových krizových situací by v tomto systému měl být popsán pouze okrajovým způsobem s odkazem na postupy definované v rámci krizových plánů na všech úrovních řízení.

4.5 Výchova a vzdělávání

Současná společnost je vystavena celé řadě rozličných hrozeb, které mohou být přírodního, nebo antropogenního původu. Aby jedinec dokázal těmto negativním vlivům lépe čelit, je naprosto nezbytné vytvořit funkční systém výchovy a vzdělávání, který bude prostupovat všemi úrovněmi veřejné správy se zapojením soukromého sektoru, ale i samotného obyvatelstva.

Právní předpisy

Problematika výchovy a vzdělávání obyvatelstva je jedním z hlavních úkolů ochrany obyvatelstva. Ve stávajících právních předpisech je však této oblasti věnován minimální prostor. V důsledku toho se výchova a vzdělávání obyvatelstva, ale i odborníků realizuje nekoordinovaně, což vede k neefektivnímu a finančně náročnému řešení úkolů. Pro zlepšení situace je naprosto nezbytné tuto oblast zpracovat do právních předpisů, kde je třeba konkretizovat pojmosloví, specifikovat úkoly a odpovědnosti a jasně stanovit práva a povinnosti všech zainteresovaných subjektů, a tím vytvořit základ pro systémové řešení výchova a vzdělávání jak obyvatelstva, tak odborníků.

Finanční prostředky

Financování výchovy a vzdělávání je v současné době nastaveno a měřeno dle příslušných právních norem¹, ale chybí komplexní, nebo alespoň rámcové zmapování finanční náročnosti přípravy obyvatelstva (projekty, tvorba informačních materiálů, akce pro veřejnost apod.). Z dostupných informací lze konstatovat, že do oblasti plynou omezené finanční prostředky, které bývají navíc nesystémově přerozdělovány, a hospodaření s nimi je mnohdy neefektivní. Prostředky nejsou kontinuálně nastaveny a jsou většinou poskytnuty na konkrétní projekt. To však neřeší rovnoměrné a pravidelné financování systému. Vzhledem k této skutečnosti není možné dlouhodobě koncepčně plánovat a rozvíjet další činnosti, respektive celou oblast. Za tímto účelem je třeba zavést pravidelné monitorování financování a z výsledků stanovit směr dalšího rozvoje (např. zavedením rozpočtové položky v rámci resortu).

V případě vícezdrojového financování (strukturální fondy Evropské unie, dotace ministerstev, krajské grantové programy, finanční dary soukromých subjektů apod.) narážejí snahy na skutečnost, že zaměření programů, případně grantů jen minimálně reaguje na potřeby této oblasti. Zlepšením koordinace při zadávání projektů a grantů bude možné cíleně se zaměřit na konkrétní potřeby této oblasti, což v konečném důsledku posílí její celkový rozvoj.

K zajištění rovnoměrného vývoje je třeba nastavit konkrétní parametry přerozdělování finančních prostředků a v grantové politice více reflektovat potřeby této oblasti.

Úkoly veřejné správy

Podíl veřejné správy na výchově a vzdělávání obyvatelstva je neoddiskutovatelný. V současné době je však realizace přípravy omezena právními předpisy a v praxi navíc možnostmi jednotlivých odpovědných orgánů a osob.

Jediným uchopitelným právním předpisem je zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů, který obcím stanovuje úkol organizovat preventivně výchovnou činnost, ale jen

¹ zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech, ve znění pozdějších předpisů;

zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů;

zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon; zákon č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením, ve znění pozdějších předpisů;

zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách.

se zaměřením na požární ochranu. Dalšími právními předpisy, které podíl státní správy na výchově a vzdělávání obyvatelstva zmiňují, jsou zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů a zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Povinnosti jednotlivých úrovní veřejné správy stanovené těmito zákony však zdaleka nesplňují celkové potřeby výchovy a vzdělávání.

Z tohoto důvodu je nutné vymezit gesce, práva a povinnosti jednotlivých stupňů veřejné správy, tak aby aktivity nevznikaly impulzivně a nekoordinovaně. Koordinací lze zamezit duplicitám a zbytečnému plýtvání sil a prostředků. Toho lze docílit pouze úpravou stávajících právních předpisů.

Pro potřebu praktické realizace výchovy a vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva je nezbytné propojit problematiku výuky s přípravou občanů k obraně státu a případně dalšími, tematicky obdobnými obory (např. doprava, zdravotnictví).

Úkoly právnických a fyzických osob

Ve vztahu k platným právním předpisům² se jeví jako nezbytné, aby se soukromý sektor více zapojoval (finančně, materiálně, apod.) do výchovy a vzdělávání obyvatelstva. S technologickým pokrokem rostou i hrozby vniku antropogenních mimořádných událostí, proto by se na výchově a vzdělávání měli podílet i ty soukromé subjekty, jejichž předmět podnikání může být potencionálním zdrojem mimořádné události, nebo takové, jež provozují objekty, ve kterých se shromažďuje velký počet osob.

Do přípravy obyvatelstva se začínají zapojovat také nestátní neziskové organizace, které působí napříč celým spektrem obyvatelstva prostřednictvím konkrétních projektů, nebo prostřednictvím veřejných akcí a besed. Širší zapojení soukromého sektoru je podmíněno nastavením jasných pravidel, systémem akreditací a kontroly, tak aby obyvatelstvo získalo konzistentní informace.

Věda a školství

Výchova a vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva v současné době probíhá ve dvou základních rovinách:

- výchova a vzdělávání obyvatelstva a
- vzdělávání odborníků.

Obyvatelstvo je pravidelně vzděláváno v rámci standardního vzdělávacího procesu dle zákona 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů. Oblast ochrany člověka za mimořádných událostí je součástí platných vzdělávacích dokumentů (tzv. rámcové vzdělávací programy) pro předškolní, základní a střední odborné školy. Obsah a rozsah výuky problematiky ochrany člověka za mimořádných událostí byl také stanoven v Pokynu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k začlenění tematiky ochrany člověka za mimořádných událostí do vzdělávacích programů a v Dodatku k učebním dokumentům pro základní školy, střední školy, speciální školy a vyšší odborné školy - Ochrana člověka za mimořádných událostí (č. j. 12050/ 03-22 z roku 2003). Pokyn má pouze doporučující charakter a naprosto neodpovídá potřebám a současnému stavu – není vázán na nové vzdělávací dokumenty.

² zákon č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření (atomový zákon) a o změně a doplnění některých zákonů;

zákon č. 59/2006 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými přípravky a o změně zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 320/2002 Sb., o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o prevenci závažných havárií).

V jednotlivých stupních vzdělávání je situace následující:

- Předškolní vzdělávání
 - chybí metodický materiál pro učitele,
 - pro výuku jsou zpracovány pomůcky, avšak malého výběru (zatím jsou využívány i materiály z prvního stupně základního vzdělávání),
 - vzdělávání učitelů - nejsou specifické kurzy, mohou využívat kurzů pro základní školy, samostudium.
- Základní vzdělávání
 - v roce 2012 zpracován metodický materiál pro učitele „Podklady k výuce témat ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí v základních školách“,
 - pro výuku bylo zpracováno velké množství druhů pomůcek, které lze kombinovat,
 - vzdělávání učitelů – pořádány kurzy Hasičského záchranného sboru České republiky, kurzy pořádané Národním institutem dalšího vzdělávání a dále formou samostudia, přípravy na vysokých školách (pedagogické fakulty, fakulta tělovýchovy a sportu, fakulta tělesné kultury).
- Střední vzdělávání
 - není vytvořen metodický materiál pro učitele,
 - chybí rozmanitost pomůcek,
 - vzdělávání učitelů – nejsou specifické kurzy, mohou využívat kurzů pro základní školy, samostudium.

Obecně je u všech stupňů vzdělávání problematika ochrany člověka za mimořádných událostí v rámcových vzdělávacích programech pojata průřezově, a to prostřednictvím několika vzdělávacích oblastí a oborů. Výuka však musí být koordinována, aby bylo možné docílit nejen odpovídající úrovně výsledků vzdělávání, ale byla možná i evaluace. Toho může být docíleno například zavedením samostatného předmětu obsahujícího komplexně problematiku bezpečnosti (dopravní výchova, první pomoc, obrana vlasti, ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí). V nejbližším období by tato záležitost měla být v rámci speciálně zřízené pracovní skupiny analyzována a být přijaty odpovídající závěry a řešení, které umožní naplnění výše uvedených principů a potřeb vzdělávání.

Vzdělávání odborníků, kteří se věnují výchově a vzdělávání obyvatelstva, v současné době probíhá po třech liniích:

- vzdělávání lektorů a dobrovolníků,
- vzdělávání učitelů,
- vzdělávání pracovníků, kteří se zabývají ochranou obyvatelstva a krizovým řízením.

Lektoři a dobrovolníci, kteří se na vzdělávání a přípravě podílejí, v mnoha případech postrádají pedagogické a prezentační dovednosti. Rozpracovanou přípravou pro tuto skupinu disponuje pouze Hasičský záchranný sbor České republiky, který organizuje kurz pro začátečníky a metodická zaměstnání pro koordinátory u hasičských záchranných sborů krajů. Jiný ucelený kurz, nebo příprava neexistuje.

Učitelé na školách na druhou stranu nedisponují odbornými znalostmi z dané problematiky. Pro doplnění odbornosti jsou pro učitele akreditovány kurzy v rámci aktivit Národního institutu dalšího

vzdělávání, nebo se mohou zúčastnit kurzů pořádaných přímo Hasičským záchranným sborem České republiky (bez akreditace). Další možností je doplňovat odbornost samostudiem.

Pro budoucí učitele je postupně realizována příprava přímo na vysokých školách (usnesení vlády č. 734 dne 5. října 2011), kterou pedagogické fakulty postupně implementují do svých vzdělávacích oborů.

Odborníci, kteří se profesně věnují činnostem v oblasti ochrany obyvatelstva a krizového řízení získávají kvalifikaci na vysokých školách, které své vzdělávací programy tvoří v souladu se Společným minimem pro potřeby vzdělávání odborníků v oblasti bezpečnosti (usnesení Bezpečnostní rady státu ze dne 16. listopadu 2004 č. 14), nebo pak v kurzech odborné způsobilosti či v rámci celoživotního vzdělávání. Dlouhodobě však dochází k odtržení teorie a praxe, příprava studentů neodpovídá mnohdy skutečným potřebám společnosti v této oblasti.

Celkově oblasti výchovy a vzdělávání chybí větší propojení praxe s vědou a výzkumem, je nedostatečně stanovena zpětná vazba, která by zhodnotila úspěšnost činností. Výsledky výzkumné činnosti jsou omezeně zveřejňovány a zaváděny do praxe a naopak.

K dosažení zlepšení v dané oblasti je nutné provést komplexní revizi systémové přípravy a na základě výsledku navrhnout její celkovou optimalizaci.

Public Relations

Ve výchově a vzdělávání je každoročně zaznamenáno mnoho úspěchů, mezi které patří např. kladně hodnocené projekty, vzdělávací akce, akce velkého rozsahu apod. Medializace ale není na takové úrovni, aby se laická i odborná veřejnost o těchto úspěších dozvěděla. Nestačí pouze informovat o výsledcích projektu, ale je třeba více se zaměřit i na šíření výstupů, tak aby mohly být více využívány odbornou i laickou veřejností.

K tomu je třeba navázat spolupráci s médii, které mají nejvyšší sledovanost, poslechovost, nebo čtenost a atraktivní formou tvořit jednotlivé vstupy tak, aby se podařilo zaujmout co největší počet diváků, posluchačů, nebo čtenářů, a tím by došlo k požadovaným výsledkům. Zároveň věnovat pozornost atraktivitě zpracování materiálů a výstupy lidem předávat moderními metodami (např. aplikace v chytrých telefonech apod.). K tomu využívat zkušeností z úspěšně realizovaných projektů (např. Vaše cesty k bezpečí, Hasík, Záchranný kruh). Je nutné radikálně změnit pohled veřejnosti na ochranu obyvatelstva, na připravenost na mimořádné události a krizové situace.

Na základě výše uvedeného se jeví jako nutné stanovit pro oblast ochrany obyvatelstva jednotnou strategii provádění public relations.

Mezinárodní vztahy

Podíl na zahraničním dění v oblasti výchovy a vzdělávání není z pohledu ČR dostatečně rozvinut. Pozitivní výsledky přináší pouze regionální přeshraniční spolupráce, která se však týká jen vybraných krajů. Z celkového pohledu lze konstatovat, že chybí monitorování dění a vývoje uvedené oblasti v zahraničí. Významným faktorem, který tyto činnosti ovlivňuje, je mimo jiné i nedostatek jazykově vybaveného personálu. Pro potřeby rozvoje zahraniční spolupráce je nutné sledovat vývoj v mezinárodních společenstvích (NATO, Evropská unie) a dále zajistit účast fundovaných odborníků na mezinárodních konferencích a jednáních věnovaných výchově a vzdělávání odborníků a obyvatelstva.

V současné době probíhá spolupráce s Evropskou komisí v oblasti přípravy a školení koordinátorů humanitární pomoci a předurčených členů mezinárodních záchranných jednotek. V této oblasti se jedná zejména o účast předurčených osob na kurzech v rámci Mechanismu Společenství a na mezinárodních cvičeních. Kurzů Mechanismu Společenství se z České republiky průměrně zúčastňuje

20-25 osob ročně. Vyškolení styční důstojníci Hasičského záchranného sboru České republiky se zúčastňují mezinárodních cvičení organizovaných nebo spolufinancovaných Evropskou komisí jako hodnotitelé cvičení nebo experti na koordinaci zahraniční humanitární pomoci, např. cvičení MODEX EU, ModTTX apod.

Klíčovým nástrojem pro vědu a výzkum v rámci Evropské unie je nyní 7. Rámcový program. Z tohoto programu je možné financovat i vědecké a výzkumné projekty z oblasti civilní ochrany. Pro finanční perspektivu 2014-2020 bude otevřen nový program pro financování vědy a výzkumu, kde se předpokládá navýšení finančních prostředků a návaznost na 7. rámcový program. Pro rozvoj systému ochrany obyvatelstva se jeví jako velmi výhodné motivovat akademickou „půdu“ k aktivnímu zapojení do čerpání finančních prostředků z rámcových programů a tím zajistit dostatečnou finanční rezervu pro vědeckou činnost v této oblasti. Finanční rozsah 7. rámcového programu je cca 50 miliard EUR. Po skončení tohoto programu bude dále pokračovat 8. rámcový program s finančním rozsahem cca 80 miliard EUR.

4.6 Věda, výzkum a inovace

Právní předpisy

Výzkumná, vývojová a inovační podpora ochrany obyvatelstva je rozvíjena v rámci bezpečnostního výzkumu. Problematika je zakotvena v zákoně č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů.

V obecně závazném právním předpisu je nutné vytvořit podmínky pro cyklické vypracovávání strategického dokumentu bezpečnostního výzkumu (v současnosti je platná „Meziresortní koncepce bezpečnostního výzkumu a vývoje ČR do roku 2015“); specifikovat zařazení výzkumné, vývojové a inovační podpory ochrany obyvatelstva v rámci Bezpečnostního výzkumu ČR.

Finanční prostředky

Priority a hlavní strategické směry rozvoje bezpečnostního výzkumu ČR jsou pro období do roku 2015 identifikovány v dokumentu „Meziresortní koncepce bezpečnostního výzkumu a vývoje ČR do roku 2015“.

Uvedený dokument představuje konstrukt pro tvorbu průřezových programů bezpečnostního výzkumu, prostřednictvím kterých jsou přímo naplňovány jeho potřeby. Jedná se následující programy:

- Bezpečnostní výzkum pro potřeby státu v letech 2010 až 2015 (BV II/1 – VZ) a
- Program bezpečnostního výzkumu České republiky 2010 – 2015 (BV II/2 – VS).

Program Bezpečnostní výzkum pro potřeby státu v letech 2010 až 2015 (BV II/1 – VZ) je uskutečňován formou veřejné zakázky, jediným uživatelem výsledků realizovaných v rámci programu je stát (resp. příslušný orgán státní správy).

Program bezpečnostního výzkumu České republiky 2010 – 2015 (BV II/2 – VS) je uskutečňován formou veřejné soutěže, uživateli výsledků realizovaných v rámci programu jsou organizační složky státu, územní samosprávné celky, právnické nebo fyzické osoby.

Východiskem pro rozvoj výzkumné, vývojové a inovační činnosti podpory ochrany obyvatelstva jsou pro období roku 2030 Národní priority vědy, výzkumu a inovací, které vedle vymezení strategické orientace v předmětné oblasti budou také využívány při přípravě návrhu výdajů státního rozpočtu na oblast vědy, výzkumu a inovací. Na implementaci priority „Bezpečná společnost“ bude vyčleněno celkem 14 % nákladů z celkového rozpočtu určeného pro implementaci Priorit vědy, výzkumu a inovací z celkového rozpočtu alokovaného na vědu, výzkum a inovace.

Je nutné zintenzivnit využívání Rámcového programu Evropské unie pro výzkum a technologický vývoj (dnes 7. Rámcový programu Evropské unie pro výzkum a technologický vývoj), prioritě č. 9 – Bezpečnost. Dále pak do budoucna vytvořit optimální podmínky pro čerpání 8. Rámcového programu Evropské unie (2014 – 2020). Jako efektivní se jeví připravovat vždy maximálně dva průřezové programy bezpečnostního výzkumu (v režimu veřejné zakázky a v režimu veřejné soutěže).

Úkoly veřejné správy

Bezpečnostní výzkum je nutné dále rozvíjet jako nedílnou součást systému vědy, výzkumu a inovací v České republice a jako součást systému vědy, výzkumu a inovací v rámci euroatlantického bezpečnostního prostředí. Jako efektivní se jeví připravit vždy maximálně dva průřezové programy bezpečnostního výzkumu (v režimu veřejné zakázky a v režimu veřejné soutěže). Je potřeba důsledně využívat možností certifikovaných pracovišť při výzkumných zařízeních resortu Ministerstva vnitra

(např. Institut ochrany obyvatelstva Lázně Bohdaneč je držitelem unikátních povolení vydaných Státním úřadem pro jadernou bezpečnost, které jej opravňují k manipulaci s nebezpečnými agens).

Úkoly právnických a fyzických osob

Zapojení soukromých subjektů do výzkumné, vývojové a inovační podpory ochrany obyvatelstva podpoří transfer teoretických poznatků do praxe. Bezpečnostní výzkum svým výrazně interdisciplinárním charakterem umožňuje široké zapojení subjektů zejména formou uplatňování principů akčního výzkumu ve výzkumné, vývojové a inovační podpoře ochrany obyvatelstva, tj. usilovat o realizaci společných projektů s účastí výzkumných organizací, akademické obce a subjekty aplikační sféry. Dále je potřeba zajistit informování soukromých subjektů, tj. subjektů aplikační sféry o výstupech bezpečnostního výzkumu ověřených v praxi.

K zapojení subjektů aplikační sféry využívat zejména průřezového programu Bezpečnostního výzkumu realizovaného v režimu veřejné soutěže.

Věda a školství

V této oblasti je potřebné uplatňovat principy akčního výzkumu ve výzkumné, vývojové a inovační podpoře ochrany obyvatelstva, tj. usilovat o realizaci společných projektů s účastí výzkumných organizací, akademické obce a subjektů aplikační sféry.

Cílem by mělo být zvýšit spolupráci Vysokých škol s výzkumnými pracovišti bezpečnostního výzkumu (např. účastí na společných projektech, výuka atd.) a tím docílit efektivnější řešení aktuálních vědeckých úkolů. Veškerá společná činnost by se měla projevit při zpracovávání strategického dokumentu Bezpečnostního výzkumu, kdy by se měly rozpracovávat možnosti spolupráce akademické obce a výzkumných pracovišť, a to zejména v souvislosti s aplikací dosažených výstupů do procesu vzdělávání a přípravy odborníků. Dále by se měl výrazně posilovat mezioborový přístup při realizaci projektů pro podporu ochrany obyvatelstva (zapojení zástupců humanitních a společenských věd, věd o živé a neživé přírodě).

Public Relations

Zintenzivnit popularizaci a propagaci výstupů výzkumné činnosti směrem k:

- laické veřejnosti (např. systematické využívání prostředků masmediální komunikace se zaměřením na internet) a
- voleným zástupcům zákonodárných orgánů a směrem k odborné veřejnosti (např. odborné semináře, konference).

Ve vypracované strategii bezpečnostního výzkumu (bod 1. b) je nutné rozpracovat problematiku propagace výstupů vědy, výzkumu a inovací směrem k aplikační sféře.

Zahraniční vztahy

Klíčovým nástrojem pro vědu a výzkum v rámci Evropské unie je nyní 7. Rámcový program. Z tohoto programu je možné financovat i vědecké a výzkumné projekty z oblasti civilní ochrany. Pro finanční perspektivu 2014-2020 bude otevřen nový program pro financování vědy a výzkumu, kde se předpokládá navýšení finančních prostředků a návaznost na 7. rámcový program. Pro rozvoj systému ochrany obyvatelstva se jeví jako velmi výhodné motivovat akademickou „půdu“ k aktivnímu zapojení do čerpání finančních prostředků z rámcových programů a tím zajistit dostatečnou finanční rezervu pro vědeckou činnost v této oblasti. Finanční rozsah 7. rámcového programu je cca 50 miliard

EUR. Po skončení tohoto programu bude dále pokračovat 8. rámcový program s finančním rozsahem cca 80 miliard EUR.

5. Základní úkoly pro realizaci stanovených priorit ochrany obyvatelstva

1. Zdokonalit systém zapojení nevládních neziskových organizací a dobrovolníků (včetně finanční kompenzace zaměstnavatelům) do řešení mimořádných událostí a krizových situací a tento legislativně zakotvit

Termín:

Odpovídá:

Součinnost:

2. Cestou meziresortní pracovní skupiny analyzovat stávající systém výchovy a vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva (vzdělávání obyvatelstva, odborníků, učitelů, lektorů atp.), navrhnout systémové změny a opatření k odstranění stávajících nedostatků a tento systém legislativně zakotvit.

Termín:

Odpovídá:

Součinnost:

3. Zpracovat analýzu hrozeb České republiky a její závěry promítnout do metodických a strategických materiálů v oblasti bezpečnosti státu.

Termín:

Odpovídá:

Součinnost:

4. Definovat a legislativně zakotvit konkrétní úkoly ochrany obyvatelstva (důraz položit zejména na problematiku sebeochrany občanů, vazbu na územní plánování a další úkoly ve vazbě na závěry analýzy hrozeb České republiky) a cestou metodických pokynů a technických norem nastavit detaily jejich technického zabezpečení a provedení. Zaměřit se na identifikaci nových úkolů a analyzovat potřebu zachování či redukce některých stávajících úkolů (např. prostředky individuální ochrany, úkryty).

Termín:

Odpovídá:

Součinnost:

5. V pravidelných tříletých cyklech vyhodnocovat úkoly uvedené v této Koncepci, dále je podrobněji rozpracovat a prostřednictvím „Zprávy o stavu ochrany obyvatelstva“ informovat o způsobu jejich realizace vládu České republiky.

Termín:

Odpovídá:

Součinnost:

6. Přizpůsobit systém havarijního plánování výsledkům analýzy hrozeb České republiky a modernímu pojetí řešení mimořádných událostí. Sjednotit přístup ke zpracování jednotlivých plánovacích dokumentů a tyto navzájem provázat.

Termín:

Odpovídá:

Součinnost:

7. Analyzovat jednotlivé legislativní úkoly z Koncepce a navrhnout možné varianty jejich právního uchopení (cestou novelizací, nových právních předpisů nebo norem).

Termín:

Odpovídá:

Součinnost:

8. V rámci systému ochrany obyvatelstva identifikovat potenciálně nebezpečné provozovatele a zapojit je do systému přípravy a řešení mimořádných událostí a krizových situací. Nastavit systém zpětné kontroly a zefektivnit možnosti „preventivního“ zásahu při odůvodněném podezření na riziko vzniku mimořádné události.

Termín:

Odpovídá:

Součinnost:

9. Nastavit systém práv, povinností a státní kontroly u objektů, ve kterých se nachází velké množství obyvatel, a které mohou být postiženy možnou mimořádnou událostí.

Termín:

Odpovídá:

Součinnost:

10. Zaměřit se na minimalizaci rizika podfinancování bezpečnostního systému. Zpracovat analýzu fixace finančních prostředků ve státním rozpočtu s vazbou na hrubý domácí produkt a stanovit povinnost ministerstev a ústředních správních úřadů mít ve svém rozpočtu zvláštní rozpočtovou položku pro přípravu a řešení mimořádných událostí a krizových situací. Metodicky vyřešit vytváření rezerv pro přípravu a řešení mimořádných a krizových situací u krajů a obcí.

Termín:

Odpovídá:

Součinnost:

11. Vytvořit metodický pokyn pro prezentaci výsledků a propagaci činnosti v oblasti ochrany obyvatelstva s cílem přispět k popularizaci a správnému pochopení této problematiky u obyvatelstva a zvýšit jejich schopnost sebeochrany.

Termín:

Odpovídá:

Součinnost:

12. Vytvořit systém a platformu pro efektivní výměnu informací a zkušeností mezi aplikační praxí a akademickou půdou. Vytvořit prostředek ke sdílení výstupů z vědy a výzkumu (např. recenzovaný časopis, konference). V rámci vytvořené platformy usilovat o ujednacení přístupu k výuce problematiky ochrany obyvatelstva na vysokých školách. Analyzovat možnosti podpory vědeckého růstu pracovníků v oblasti ochrany obyvatelstva (např. impaktovaný časopis).

Termín:

Odpovídá:

Součinnost:

13. Podporovat využívání moderních informačních technologií pro plnění úkolů ochrany obyvatelstva (internet, sociální sítě, satelitní monitorování země – GMES, Copernicus, Galileo atp.).

Termín:

Odpovídá:

Součinnost:

14. Připravit záměr či strategii činnosti České republiky v rámci mezinárodních organizací. V širší míře využívat stálého zastoupení Hasičského záchranného sboru České republiky v těchto organizacích k prezentaci dosažených úspěchů v oblasti ochrany obyvatelstva a převzetí gesce za některé dílčí úkoly ochrany obyvatelstva plněné mezinárodními organizacemi.

Termín:

Odpovídá:

Součinnost:

15. Rozšířit využívání infrastruktury jednotného systému varování a informování obyvatelstva provozovaného Hasičským záchranným sborem České republiky o další funkcionality (např. čidla detekce nebezpečných látek, čidla měření výšky vodní hladiny).

Termín:

Odpovídá:

Součinnost:

16. Precizovat systém ochrany kritické infrastruktury (např. revidovat nebo doplnit stanovená odvětví kritické infrastruktury) a vymezit prováděcími právními předpisy nebo technickými normami konkrétní požadavky na realizaci jednotlivých typů ochrany (fyzická, personální, informační, kybernetická atp.) kritické infrastruktury. Vytvořit platformu pro vzájemnou výměnu dat, informací a zkušeností se subjekty kritické infrastruktury. Zapojit subjekty kritické infrastruktury do procesu tvorby legislativních a metodických dokumentů.

Termín:

Odpovídá:

Součinnost:

17. Vytvořit pravidla a postupy pro realizaci přechodu státu z míru do stavu ohrožení státu a válečného stavu. Nastavit válečnou organizaci Hasičského záchranného sboru České republiky (včetně vyvázání nezbytných osob z branné povinnosti).

Termín:

Odpovídá:

Součinnost:

18. Zvýšit metodickou a koordinační roli Ministerstva vnitra v oblasti ochrany obyvatelstva směrem k ministerstvům a jiným ústředním správním úřadům. Vytvořit metodické pomůcky pro realizaci jednotlivých úkolů ochrany obyvatelstva.

Termín:

Odpovídá:

Součinnost:

19. Sjednotit a koordinovat projekty v oblasti preventivně výchovné činnosti z centrální úrovně a zamezit tak nekoordinovanému vynakládání finančních prostředků z veřejných rozpočtů. Vytvořit systém jejich vyhodnocování a realizace, včetně promítnutí závěrů do další realizace preventivně výchovné činnosti.

Termín:

Odpovídá:

Součinnost:

20. Provést analýzu možností právního zakotvení problematiky výzkumné, vývojové a inovační podpory ochrany obyvatelstva v rámci bezpečnostního výzkumu ČR.

Termín:

Odpovídá:

Součinnost:

21. Rozpracovat „Národní priority orientovaného výzkumu, experimentálního vývoje a inovací“ do připravovaných programů podpory bezpečnostního výzkumu ČR.

Termín:

Odpovídá:

Součinnost:

6. ZÁVĚR

Ochrana obyvatelstva představuje nezpochybnitelnou a neopomenutelnou součást bezpečnostního systému České republiky. Důsledné plnění úkolů stanovených právními předpisy přispívá k rychlému a efektivnímu vyřešení nastalé mimořádné události nebo krizové situace. Právě precizní příprava, plánování a následný rychlý a účinný zásah odpovědných složek přispívá k uchránění mnoha životů obyvatel, jejich majetku a životního prostředí před dopady těchto událostí. I přes tento nezpochybnitelný fakt, kdy systém ochrany obyvatelstva přispívá k úspoře finančních prostředků, je tento systém a jeho jednotlivé složky v poslední době v nelehké situaci. Krácení veřejných rozpočtů může mít na efektivitu fungování tohoto systému zásadní dopad. Tyto finanční úspory a s tím spojené materiální a personální úspory budou v následujícím období těmi nejvýznamnějšími faktory, které budou rozvoj systému ochrany obyvatelstva zásadně ovlivňovat. Autorský kolektiv však věří, že navržené úkoly pro následující období představují realizovatelný a udržitelný směr, kterým by se do budoucna ochrana obyvatelstva měla ubírat. Koordinací plnění těchto úkolů a naplnění myšlenky koncepce je úkolem Ministerstva vnitra. Vzhledem k multiresortnímu rozsahu systému ochrany obyvatelstva se však neobejde bez aktivní pomoci dotčených ministerstev a jiných ústředních správních úřadů, orgánů samosprávných celků, ale také vybraných právnických a podnikajících fyzických osob. Odborný základ a podporu při realizaci úkolů pak bude vytvářet početná a zkušená komunita vědeckých pracovníků.

Autorský kolektiv by rád touto cestou poděkoval všem, kteří se na zrodu této Koncepce aktivně podíleli a bez jejichž pomoci by nebylo možné tento materiál zpracovat.

Tato Koncepce je zpracována v duchu myšlenky člověka v oblasti ochrany obyvatelstva vysoce erudovaného – tragicky zesnulého kolegy Doc. Ing. Josefa Janošce, CSc., která zní:

„OCHRANA OBYVATELSTVA JE CÍL“

**Vyhodnocení Harmonogramu realizace opatření ochrany obyvatelstva
do roku 2013 s výhledem do roku 2020**

- 1. Připravit koncepci environmentální bezpečnosti před působením zdrojů rizik antropogenního a přírodního původu, které by mohly způsobit rozsáhlé poškození životního prostředí (závažné havárie, poruchy kritické infrastruktury, živelní pohromy).**

Odpovídá: ministr životního prostředí

Součinnost: Ministerstvo vnitra

Termín: 2011

Stav plnění: Zpracovaná koncepce environmentální bezpečnosti 2012-2015 s výhledem do roku 2020 (dále jen „Koncepce EB“) byla schválena usnesením Bezpečnostní rady státu ze dne 18. června 2012, včetně harmonogramu opatření k realizaci Koncepce EB, který je přílohou tohoto usnesení.

Hlavním úkolem pro dosažení environmentální bezpečnosti, v rámci propojení ochrany životního prostředí s bezpečnostními zájmy České republiky, je v dokumentu stanoveno dopracování systému konkrétních legislativních, technických, institucionálních a informačních opatření. Důraz je zde kladen především na systém preventivních, mitigačních a adaptačních opatření, která jsou neúčinnější a ekonomicky nejefektivnější.

Koncepce EB určila v oblasti zdrojů rizik antropogenního původu dva okruhy problémů, které bude potřebné řešit. V první okruhu jde především o definování CBRN látek z hlediska stanovených kritérií. V druhém se jedná o řadu problémů přetrvávajících v oblasti biologických agens. Tato skupina je velmi různorodá a odlišné musí být i mechanismy ochrany zdraví člověka, životního prostředí i hospodářských zvířat před jejich negativním působením.

V oblasti zdrojů rizik přírodního původu byly taktéž určeny k řešení dva okruhy problémů. První okruh pojednává o problematice kritického, dlouhodobého nedostatku vody. Na rozdíl od řešení povodní, které jsou dostatečně legislativně upraveny (Evropská unie i Česká republika), je problematika nedostatku vody a dlouhodobého sucha upravena jen okrajově a nezabývá se zásadními problémy. Druhým okruhem, který v posledních letech nabývá na významu, je zmírnění následků přírodních pohrom, včetně přírodních požárů. V souvislosti s klimatickou změnou lze očekávat, že i v České republice bude výskyt extrémních meteorologických jevů (zejména sucha, vysoké teploty) častější a je proto nezbytné přijmout odpovídající opatření.

Pro uvedené okruhy problému byla stanovena opatření k realizaci Koncepce EB a první zprávu o realizaci těchto opatření má ministr životního prostředí předložit Bezpečnostní radě státu do 31. prosince 2013.

Závěr: Opatření je splněno.

2. V návaznosti na stavební zákon stanovit základní technické požadavky na stavby civilní ochrany a stavby dotčené požadavky civilní ochrany.

Odpovídá: ministr vnitra

Součinnost: Ministerstvo pro místní rozvoj

Termín: 2012

Stav plnění: Rozpracování technických požadavků je zahrnuto do přípravy novelizace krizové legislativy, realizované na základě dokumentu „Aktualizace optimalizace současného bezpečnostního systému České republiky“ (schválen usnesením vlády České republiky ze dne 9. ledna 2008 č. 7). Část týkající se technických požadavků je upravována, jak v návaznosti na aktuální změny zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů, a prováděcích předpisů k němu, tak v rámci novelizace celého balíku tzv. krizové legislativy. Vzhledem k posunutí termínu uvedené optimalizace, zejména novelizace zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o IZS“), bude toto opatření realizováno v rámci novelizace zákona o IZS.

Závěr: Opatření je průběžně plněno.

3. Vytvořit legislativní podmínky pro hasičské záchranné sbory krajů k účinnějšímu prosazování požadavků ochrany obyvatelstva již ve fázi územního a stavebního řízení.

Odpovídá: ministr vnitra

Součinnost: Ministerstvo pro místní rozvoj

Termín: 2012

Stav plnění: Pro vytvoření legislativních podmínek pro hasičské záchranné sbory krajů k účinnějšímu prosazování požadavků ochrany obyvatelstva již ve fázi územního plánování se podařilo v rámci účasti v pracovní skupině na zpracování návrhu „Strategického rámce udržitelného rozvoje České republiky“ implementovat problematiku bezpečnosti, zahrnující také problematiku ochrany obyvatelstva, do plánů rozvoje krajů. Tento dokument byl projednán a schválen vládou dne 11. ledna 2010 (přijato usnesení č. 37), má nadresortní charakter a zastřešuje tedy všechny koncepční dokumenty vypracované v rámci České republiky.

Toto opatření je připravováno a bude dále realizováno v rámci novelizace zákona o IZS, v návaznosti na aktuální změny zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Pro podporu tohoto opatření byla v průběhu roku 2013 aktualizována pracovní pomůcka pro postup dotčených orgánů státní správy z hlediska ochrany obyvatelstva v oblasti územního plánování a stavebního řízení podle ustanovení zákona o IZS a vyhlášky č. 380/2002 Sb. k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva, která je určena pro činnost hasičské záchranné sbory krajů.

Závěr: Opatření je průběžně plněno.

- 4. Stanovit a realizovat zásady pro modernizaci a výstavbu systému varování a informování obyvatelstva, vyzoomění orgánů krizového řízení a složek integrovaného záchranného systému v České republice a přerozdělení odpovědností za jednotlivé části tohoto systému, zvláště za infrastrukturu a za koncové prvky varování, včetně finančního podílu.**

Odpovídá: ministr vnitra

Termín: 2013

Stav plnění: Na podporu celého procesu byl v působnosti Ministerstva vnitra – generálního ředitelstva Hasičského záchranného sboru České republiky v lednu 2010 vydán interní dokument „Zásady dalšího rozvoje jednotného systému varování a informování obyvatelstva v České republice po roce 2010“, řešící organizačně-technické podmínky pro koordinovanou výstavbu a provozování jednotného systému varování a informování obyvatelstva.

V rámci opatření „Aktualizace optimalizace současného bezpečnostního systému České republiky“ je mimo jiné připravována novela zákona o IZS, která bude rovněž řešit úpravy požadavků na koncové prvky varování zapojené do jednotného systému varování a informování obyvatelstva a přerozdělení odpovědnosti za jednotlivé části tohoto systému.

Závěr: Opatření je průběžně plněno.

- 5. Zabezpečit realizaci ministerských směrnic pro civilní nouzové plánování Severoatlantické aliance na příslušná období v oblasti ochrany obyvatelstva České republiky.**

Odpovídá: ministr vnitra

Součinnost: dotčená ministerstva a ostatní ústřední správní úřady

Termín: podle platnosti směrnic

Stav plnění: V současné době platná "Ministerská směrnice CNP NATO na léta 2010 - 2013" byla schválena Severoatlantickou radou (NAC) dne 4. prosince 2009. Její platnost se předpokládá do konce roku 2013, může však být i prodloužena, jak se stalo u předchozí Ministerské směrnice na roky 2007 - 2008, jejíž platnost byla prodloužena i na rok 2009. V současné době se v NATO zpracovává text nové směrnice, ale v době zpracování stavu plnění tohoto opatření nebyl znám finální název nového dokumentu, jeho obsah ani doba platnosti.

Na národní úrovni byl ve spolupráci s ústředními správními úřady zpracován a předložen 47. schůzi Výboru pro civilní nouzové plánování dne 21. září 2010 materiál "Rozpracování Ministerské směrnice CNP NATO na léta 2010 - 2013". Na 52. schůzi Výboru pro civilní nouzové plánování dne 20. března 2012 byl poté předložen materiál "Zpráva o průběžné realizaci úkolů vyplývajících z Ministerské směrnice CNP NATO na léta 2010 - 2013". Závěrečná zpráva o plnění úkolů za celé období platnosti dokumentu Ministerské směrnice bude předložena na schůzi Výboru pro civilní nouzové plánování v březnu 2014.

Závěr: Opatření je průběžně plněno.

6. Zapojit se do projektů spojených s ochranou obyvatelstva a zajišťovat finanční prostředky z fondů Evropské unie k jejich realizaci.

Odpovídá: ministr vnitra

Součinnost: dotčená ministerstva a ostatní ústřední správní úřady

Termín: 2013

Stav plnění: V průběhu programového období 2007-2013 a v působnosti Hasičského záchranného sboru České republiky jsou realizovány projekty s podporou Integrovaného operačního programu (dále jen „IOP“) a Operačního programu Životní prostředí (dále jen „OPŽP“) Strukturálních fondů Evropské unie (dále jen „SF EU“). Jedná se zejména o následující projekty:

Projekt Národní základna humanitární pomoci (Zbiroh)

Cíl projektu: Projekt je zaměřen na logistiku a řeší oblast příjmu a poskytování humanitární pomoci (věcné a technické) poskytnuté zahraničními dárci České republiky nebo Českou republikou příjemcům v zahraničí. Byla vytvořena "Národní základna humanitární pomoci" (logistická základna), která umožňuje poskytnutou pomoc efektivně přijímat, organizovat její urychlené převzetí a dále ji roztrždit, skladovat po nezbytnou dobu, expedovat na místo určení v České republice nebo v členském státě EU či jinde ve světě. Hlavním výsledkem projektu je vybudování 2500 m² kapacit pro efektivní zajišťování humanitární pomoci a pořízení odpovídajícího vybavení – techniky pro příjem, třídění a expedici pomoci. Základna vznikla v obci Zbiroh rekonstrukcí objektu v majetku Ministerstva vnitra – generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky a je zapojena do záchranných struktur Evropské unie.

Alokace: 84,882 mil. Kč, IOP, oblast intervence 3.4 Služby v oblasti bezpečnosti, prevence a řešení rizik.

Stav projektu: Projekt dokončen v roce 2010.

Projekt Jednotná úroveň informačních systémů operačního řízení a modernizace technologií pro příjem tísňového volání základních složek integrovaného záchranného systému

Cíl projektu: Jedná se o soubor projektů, který řeší problém operačních středisek, která jsou určena pro komunikaci s občanem v tísni a pro rychlé nasazení sil a prostředků. Základními složkami IZS jsou Policie České republiky, Hasičský záchranný sbor České republiky a Zdravotnická záchranná služba. Souborem projektů bude nastaven a budován jednotný standard operačních středisek všech základních složek IZS. V rámci souboru projektu bude pomocí nasazení moderních informačních a komunikačních technologií zajištěna vyšší úroveň interoperability základních složek IZS. Cílem souboru projektů je dosažení jednotné úrovně informačních systémů operačního řízení a modernizace technologií pro příjem tísňového volání základních složek IZS.

Alokace: Cca 2 mld. Kč (na projekty střeškové a projekty Policie České republiky, Hasičského záchranného sboru České republiky a Zdravotnické záchranné služby), IOP, oblast intervence 3.4 Služby v oblasti bezpečnosti, prevence a řešení rizik.

Stav projektu:

Projekt Zvýšení akceschopnosti Hasičského záchranného sboru České republiky pro záchranné a likvidační práce při živelných pohromách

Cíl projektu: Hlavním cílem projektu je pořízení speciálních mobilních záchranných souprav, které budou rozmístěny plošně v každém kraji České republiky a budou určeny pro záchranné a likvidační práce

k odvrácení bezprostředních rizik, zejména při živelných pohromách v těžce přístupném terénu tak, aby byla zajištěna dostatečná mobilita a akceschopnost IZS na území České republiky v případě mimořádných událostí.

Alokace: 300 mil. Kč, IOP, prioritní osa 3.4 Služby v oblasti bezpečnosti, prevence a řešení rizik.

Stav projektu:

Další projekty zaměřené na ochranu obyvatelstva jsou realizovány v OPŽP (koncové prvky varování) v prioritní ose 1. zlepšování vodohospodářské infrastruktury a snižování rizika povodní.

Závěr: Opatření je průběžně plněno.

- 7. Vytvořit podmínky pro zřizování víceúčelových zařízení za účelem dekontaminace, vypracovat zásady a postupy při dekontaminaci většího počtu osob a pro dekontaminaci zraněných a doplnit moderní mobilní prostředky pro zabezpečení tohoto úkolu.**

Odpovídá: ministr vnitra

Součinnost: Ministerstvo zdravotnictví

Termín: 2013

Stav plnění: Hasičské záchranné sbory krajů mají vytipovány vhodné stacionární objekty využitelné pro dekontaminaci osob (bazény, koupaliště, sportovní zařízení, školy apod.) a pro dekontaminaci techniky (zejména mycí linky u čerpacích stanic a dopravců). Od realizace dekontaminace v těchto zařízeních se upouští a to vzhledem k nutným finančním nákladům na zabezpečení stavebních úprav, zejména kanalizačních a filtračních systémů nutných pro zachycování kontaminované vody.

Hasičský záchranný sbor České republiky je postupně vybavován moderními mobilními prostředky pro provádění dekontaminace většího počtu osob a dekontaminace techniky (viz opatření č. 10). Nasazení těchto sil a prostředků Hasičského záchranného sboru České republiky k provádění dekontaminace bude, vzhledem k jejich současnému dostatečnému počtu, prioritní.

Závěr: Opatření je průběžně plněno.

- 8. Stanovit postupy pro distribuci vytvořených zásob nouzového přežití do postižených oblastí.**

Odpovídá: ministr vnitra

Součinnost: Správa státních hmotných rezerv a gesční ministerstva podle své působnosti

Termín: 2013

Stav plnění: K termínu 1.1.2013 byl spuštěn do plného provozu Informační systém krizové komunikace (Krizkom) jako nástroj pro koordinaci a podporu procesů při řešení požadavků na věcné

zdroje za krizových stavů, které orgány krizového řízení stanovené zákonem č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon) potřebují k překonání krizové situace nebo k odstranění jejich následků.

Dále byla zpracována Směrnice pro ukládání, vyžadování, výdej a použití centrálních zásob Ministerstva vnitra – generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky a pohotovostních zásob ochraňovaných Ministerstvem vnitra – generálním ředitelstvím Hasičského záchranného sboru České republiky, k nimž přísluší právo hospodaření Správě státních hmotných rezerv, a jsou uloženy ve skladech Skladovacího a opravárenského zařízení Hasičského záchranného sboru České republiky. Tato směrnice reaguje na získané zkušenosti při likvidaci mimořádné události v poslední době a nutnost zrychlit přesun materiálu do postižených oblastí. Jedná se o materiál, který je v režimu stálé připravenosti k odběru a použití. Podle účelu použití je členěn na materiál pro nouzové přežití obyvatelstva, pro záchranné, likvidační a obnovovací práce, pro ochranu obyvatelstva a soubor běžných centrálních zásob.

Závěr: Opatření je průběžně plněno.

9. Zajistit věcné prostředky pro ochranu obyvatelstva a prostředky individuální ochrany pro určené kategorie osob systémem hospodářských opatření státu.

Odpovídá: Ministr vnitra

Součinnost: Správa státních hmotných rezerv

Termín: 2013

Stav plnění: Pořizování věcných prostředků do pohotovostních zásob v systému státních hmotných rezerv, v souladu s Plánem vytváření civilních zdrojů k zajištění bezpečnosti České republiky na dvouleté období.

10. K provádění dekontaminace osob a techniky vybavit předurčené jednotky Hasičského záchranného sboru České republiky (opěrné body) mobilními prostředky.

Odpovídá: ministr vnitra

Termín: 2013

Stav plnění: V

11. Průběžně sledovat a koordinovat vývoj a plnění úkolu u zainteresovaných ministerstev v oblasti ochrany obyvatelstva v případě nevojenských krizových situací a vyhodnotit plnění Aktualizovaného harmonogramu realizace opatření ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020.

Odpovídá: ministr vnitra

Součinnost: ministerstva a ostatní ústřední správní úřady

Termín: 2013

Stav plnění: Výsledkem tohoto opatření je předkládaný materiál „Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030“, který bude po projednání ve Výboru pro civilní nouzové plánování a v Bezpečnostní radě státu předložen k projednání ve vládě České republiky.

Závěr: Opatření je průběžně plněno.

Výhled do roku 2020

- **Analyzovat možnosti a stanovit základní požadavky na projektování staveb, ve kterých dochází ke shromažďování velkého počtu osob, a které mohou být potenciálně ohroženy mimořádnými událostmi vyplývajících z bezpečnostních rizik.**

Odpovídá: ministr pro místní rozvoj

Součinnost: Ministerstvo vnitra, Ministerstvo zdravotnictví

Stav plnění: Bezpečnost staveb je velice úzce spojena s ochranou obyvatelstva a majetku, se zachováním kulturních a historických památek a ochranou kritické infrastruktury. Stavební opatření a ochranu obyvatelstva již není možno oddělit od všech ostatních bezpečnostních hledisek a rizik. Tato skutečnost se promítá do všech oblastí spojených se stavebnictvím (zejména v územním plánování, architektuře, stavebním inženýrství a výzkumu). Takto pojatá bezpečnost staveb se nyní začíná projednávat i v jednotlivých státech Evropské unie. Nové pojetí bezpečnosti v oblasti stavebnictví povede k omezení škod a má přímý dopad na ochranu obyvatelstva. Vzhledem k širokému záběru řešeného úkolu a omezenému potenciálu Ministerstva pro místní rozvoj a Hasičského záchranného sboru České republiky je tato problematika řešena v rámci bezpečnostního výzkumu a je nutné do této oblasti šířeji zapojit akademickou veřejnost. Závěry výzkumu se následně musí promítnout do úprav normotvorných materiálů a technických předpisů ve stavebnictví.

Závěr: Opatření je průběžně plněno.

- **Dokončit kontrolu funkčnosti majetku zaúčtovaného podle opatření Ministerstva financí č. j. 221/84067/2001.**

Odpovídá: ministr vnitra

Stav plnění: V

- **Pokračovat ve vybavování a přípravě složek integrovaného záchranného systému, včetně zařízení civilní ochrany, k plnění úkolů ochrany obyvatelstva při mimořádných událostech a krizových situacích.**

Odpovídají: zřizovatelé složek integrovaného záchranného systému

Stav plnění: V

- **Dokončit obměnu elektrických rotačních sirén za moderní koncové prvky varování, které umožní vyslání varovného signálu, po kterém bude vyslána tísňová informace, v zónách vnějšího havarijního plánování a na územích ohrožených povodněmi. V těchto lokalitách umístit detektory pro měření fyzikálních a chemických veličin.**

Odpovídá: určení provozovatelé

Součinnost: Ministerstvo vnitra, Ministerstvo životního prostředí a dotčené správní úřady

Stav plnění: Modernizace a dobudování jednotného systému varování a informování obyvatelstva se uskutečňuje s finanční pomoci OPŽP SF EU. Prioritní osa 1 je směřována do podoblasti podpory 1.3.1 Zlepšování systému povodňové služby a prostředky získané v tomto programu jsou určeny na modernizaci a dobudování systému v záplavových oblastech. V rámci 6., 14., 20., 27. a 37. výzvy OPŽP v programovém období 2007-2013 je přihlášeno cca 200 projektů zahrnujících vybudování nových nebo doplnění koncových prvků varování do stávající sítě a jejich zapojení do jednotného systému varování a informování obyvatelstva. Finanční objem podpory přesahuje 400 mil. Kč.

Na území města Ostrava jsou instalovány detektory pro měření fyzikálních a chemických veličin, které budou zapojeny do jednotného systému varování a informování obyvatelstva v rámci samostatného projektu Hasičského záchranného sboru Moravskoslezského kraje.

Pro podporu tohoto opatření jsou v novém programovacím období SF EU 2014-2020 plánovány finanční prostředky, které budou určeny pro instalaci nových koncových prvků varování s datovými vysílači, instalaci snímačů sběru dat a instalaci čidel pro měření fyzikálních a chemických veličin. Realizace projektů bude zaměřena na vybrané lokality, které jsou zejména ohrožovány povodněmi a únikem nebezpečných látek.

Závěr: Opatření je průběžně plněno.

- **Vybudovat selektivní obousměrný systém ovládání a monitorování stavu koncových prvků varování, který současně zajistí přenos informací z detektorů měření výšky hladiny vodních toků ve vybraných lokalitách a úniku nebezpečných látek u vybraných subjektů, které tyto látky skladují nebo vyrábějí.**

Odpovídá: ministr vnitra

Součinnost: Ministerstvo zemědělství, Ministerstvo životního prostředí a dotčené správní úřady

Stav plnění: Základem vybudování oboustranného systému ovládání a monitorování stavu koncových prvků je zajištění pokrytí území patřičným počtem přijímačů sběrů dat a doplnit stávající koncové prvky varování o datový vysílač. Jejich doplňování je v současné době realizováno prostřednictvím OPŽP SF EU v samostatných projektech obcí a regionálních uskupení, a to souběžně se zlepšováním preventivní protipovodňové ochrany.

V rámci realizovaných projektů Hasičského záchranného sboru Moravskoslezského kraje bude území tohoto kraje pokryto snímači sběru dat, čímž bude zabezpečeno obousměrné ovládání a monitorování s většinou koncových prvků varování a s nově instalovanými čidly nebezpečných látek u vybraných subjektů.

Na nové programovací období SF EU 2014-2020 je plánováno v operačních programech s čerpáním finančních prostředků na projekty obsahující instalace přijímačů sběru dat a instalace datových vysílačů pro koncové prvky varování. Realizace projektů bude zaměřena na vybrané lokality, které jsou zejména ohrožovány povodněmi a únikem nebezpečných látek.

Závěr: Opatření je průběžně plněno.

- **Navrhnout opatření ke zvýšení bezpečnosti osob, majetku a životního prostředí při přepravách vysoce rizikových nebezpečných věcí.**

Odpovídá: ministr dopravy

Součinnost: Ministerstvo vnitra, Ministerstvo životního prostředí, Ministerstvo pro místní rozvoj, Ministerstvo zdravotnictví, Státní úřad pro jadernou bezpečnost

Stav plnění: V Opatření pro zvýšení bezpečnosti osob, majetku a životního prostředí při přepravách vysoce rizikových nebezpečných věcí jsou již stanoveny v celé řadě právních předpisů, např. zákon č. 111/1994 Sb., o silniční dopravě, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 266/1994 Sb., o drahách, ve znění pozdějších předpisů. Uvedené zákony již mají provázanost na další mezinárodní předpisy a průběžně se aktualizují (např. od 1.1.2013 platí nová ADR).

Ministerstvo dopravy v letech 2007-2010 řešilo projekt „Management přepravy nebezpečných věcí na evropské a národní úrovni ve vztahu k systému krizového řízení České republiky“ jehož součástí byl i navržený Informační systém pro preventivní a záchranná opatření v oblasti mobilních zdrojů nebezpečí, který je přístupný na webových stránkách ministerstva.

V oblasti přepravy nebezpečných látek se každoročně realizují pravidelná cvičení a kontrolní akce, např. dne 12.3.2013 se uskutečnila společná kontrolní akce Policie České republiky a Hasičského záchranného sboru České republiky ve všech krajích a byla zaměřená na předmětnou problematiku.

Pro nadcházející období je ve schvalovacím procesu nová Dopravní politika České republiky pro léta 2014-2020 (2050), která bude problematiku přepravy nebezpečných věcí dále rozpracovávat.

Závěr: Opatření je průběžně plněno.